

RAKENNUTTAMISOHJE

MÄÄRÄYKSET JA OHJEET TVL:N TÖIDEN TEETTÄMIS-
SESTÄ URAKOITSIJOILLA

Tie- ja vesirakennushallitus 1977

TVH 731599

08

TIE-

RAKENNUSTAMIS

77 469

RAKENNUTTAMISOHJE

Määräykset ja ohjeet TVL:n töiden teettämisestä urakoitsijoilla

ALKUSANAT

Tämä TVL:n rakennuttamishoje on tarkoitettu tie- ja vesirakennuslaitoksen rakennuttamiseen liittyviä käytännön tehtäviä hoitaville henkilöille, kuten asiakirjojen valmistelijoille, tarjousten käsittelijöille ja eräin osin myös urakan valvojille.

Rakennuttamishoje on luonteeltaan koko laitoksen urakointitoiminnan kattava yleisohje. Ohje korvaa 42 urakointiin tavalla tai toisella liittyvää TVH:n kirjettä. Eräitä urakointiasioita sisältäviä kirjeitä jää kuitenkin voimaan rakennuttamishojeen rinnalla. Edellä mainituista kirjeistä on luettelot tämän ohjeen lopussa.

Rakennuttamishoje sisältää osittain määräysluonteista tekstiä, mutta pääosin ohjeluonteista, yleisesti hyväksyttävään menettelyyn ohjaavaa tekstiä. Selvät toiminnalliset määräykset on osoitettu tekstin sivussa olevilla pystyviivoilla. Eräitä tärkeitä kohtia on tämän lisäksi korostettu alleiviivauksin. TVH:n eri yksiköillä on mahdollisuus antaa erillisiä, oman alansa erityispiirteiden vaatimia täsmennyksiä ja lisäohjeita. Rakennuttamishoje on tarkoitettu uusien melko lyhyin väliajoin.

Ohjeen käyttäjän edellytetään ainakin pääpiirteissään tuntevan valtion urakoinnista annetut säädökset ja määräykset.

Tämän ohjeen on laatinut tie- ja vesirakennushallituksen rakennusosaston kirjeellä n:o R-473/9.6.1976 asetettu työryhmä. Työryhmään ovat kuuluneet seuraavat henkilöt:

Risto Pelttari, Olli Uusitalo ja Kalevi Falck rakennusosastosta, Esko Hyytiäinen suunnitteluosastosta, Seppo Kaasinen ja osan ajasta Erkki Aalto-Setälä hallinto-osastosta, Pentti Laitinen ja Mauri Leppänen käyttöosastosta, Jaakko Kaipainen vesitieosastosta sekä Pentti Lappeteläinen Kuopion tie- ja vesirakennuspiiristä.

Tie- ja vesirakennushallituksessa
Helsingissä, kesäkuussa 1977

SISÄLLYS

	Sivu
Käytetyt lyhenteet	1
Määritelmiä	2
1 Yleistä	8
1.1 Urakalla teettäminen työn toteuttamismuotona	8
1.2 Valtion rakennustöiden teettämistä koskevat säännökset	8
1.3 Urakalla teettämisen yleiset edellytykset	10
2 Urakka-asiakirjat	12
2.1 Yleistä	12
2.2 TVL:n yleinen urakkasopimusasiakirjajärjestelmä	12
2.3 Tienrakennustöissä käytettävät urakka-asiakirjat	12
2.4 Sillanrakennustöissä käytettävät urakka-asiakirjat	13
2.5 Päällystys-, murskaus-, päällysteen korjaus- ja maabetonitöissä käytettävät urakka-asiakirjat	14
2.6 Vesitietöissä käytettävät urakka-asiakirjat	14
2.7 Talonrakennustöissä käytettävät urakka-asiakirjat	14
2.8 Kunnossapitotöissä käytettävät urakka-asiakirjat	15
3 Urakan valmistelu	16
3.1 Yleistä	16
3.2 Urakan järjestämistapa	16
3.2.1 Urakan laajuus	16
3.2.2 Urakkamuoto	18
3.3 Tarjouspyyntöasiakirjojen laatiminen	18
3.3.1 Yleisiä ohjeita	18
3.3.2 Asiakirjakohottaisia ohjeita	20
3.3.3 Tarjouspyyntöasiakirjojen laatimisessa esiintulevia erityiskysymyksiä	25
4 Urakkatarjousten hankkiminen ja käsittely	27
4.1 Tarjousten hankkiminen	27
4.1.1 Yleistä	27
4.1.2 Yleiset edellytykset tarjouspyynnön lähettämislle	27
4.1.3 Urakoitsijoiden esivalinta	27
4.1.4 Tarjouspyynnön tekeminen	29
4.1.5 Tarjouspyynnön lähettäminen tiedoksi TVH:een	30
4.2 Tarjousten käsittely	30
4.2.1 Yleistä	30

4.2.2	Tarjouksen peruuttaminen	31
4.2.3	Tarjousten avaaminen	32
4.2.4	Tarjousten vertailu ja urakoitsijan valinta	33
4.3	Urakan ratkaisun alistaminen ylemmälle viranomaiselle	37
4.3.1	Alistaminen TVH:n ratkaistavaksi	37
4.3.2	Alistaminen ministeriön ratkaistavaksi	38
5	Urakkasopimuksen solmiminen	40
5.1	Yleistä	40
5.2	Sopimusasiakirjojen kokoaminen ja niille asetettavat vaatimukset	40
5.3	Allekirjoitus	41
5.4	Sopimuksen allekirjoittamisesta tehtävät ilmoitukset	42
5.4.1	Ilmoitus urakkatarjoukset jättäneille	42
5.4.2	Tulo- ja menoarvion soveltamisohjeiden mukaiset ilmoitukset	42
6	Urakan valvonta	44
6.1	Yleistä	44
6.2	Valvontaohjeet	44
6.3	Urakoitsijan taloudellisen aseman valvonta	45
6.4	Rakennuttajan toimenpiteet konkurssin sattuessa	46
6.5	TVH:n osuus urakoiden valvonnassa	47
7	Eräitä erityiskysymyksiä	49
7.1	Esteellisyys	49
7.2	Vankityövoiman käyttö urakoissa	49
7.3	Kaluston vuokraus urakoitsijalle	51
7.4	Kustannustason muuttumisen vaikutus urakkaan	51
7.4.1	Indeksisidonnaisuus	51
7.4.2	Liikevaihtoveron muuttuminen	53
7.5	Kuorma-autokuljetukset urakoissa	54
7.5.1	Yleistä	54
7.5.2	Kuorma-autokuljetukset ns. suljetulla alueella	54
7.5.3	Kuljetusten sopimusehtojen ja taksojen noudattaminen urakoissa	55
7.5.4	Ammattimaisen liikenteen käsite urakkatyössä	56
7.5.5	Kuormasuuruudet	57

KÄYTETYT LYHENTEET

UrakkaA	Asetus valtion rakennustöiden teettämisestä urakoitsijoilla (385/61) siihen asetuksella 860/74 tehdyin muutoksin
UrakkaP	Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön päätös valtion rakennustöiden teettämisestä urakoitsijoilla annetun asetuksen soveltamisesta (386/61) siihen liikenneministeriön päätöksellä 985/74 tehdyin muutoksin
YSE	Liikenneministeriön 18.12.1974 vahvistamat yleiset sopimusehdot valtion rakennustöitä varten
LM	Liikenneministeriö
VM	Valtiovarainministeriö
KulkM	Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö
TVH	Tie- ja vesirakennushallitus
TVL	Tie- ja vesirakennuslaitos
MKH	Merenkulkuhallitus

MÄÄRITELMIÄ

Seuraavassa määritellään eräitä urakointiin liittyviä peruskäsitteitä. Määritelmiä laadittaessa on pidetty silmällä nimenomaan TVL:n rakennuttamistoimintaa. Sen lisäksi, mitä tässä kohdassa on esitetty, urakointiin liittyvää nimitystä on määritelty liikenneministeriön 18.12.1974 valtion rakennustöitä varten vahvistamien yleisten sopimusehtojen alussa.

A. Sopimusmuotoja

Eräät TVL:n toiminnassa esiintyvät sopimusmuodot ovat rajatapauksissaan luonteeltaan niin lähellä urakkasopimusta, että epäyhtenäisen menettelyn välttämiseksi rajankäynti sopimustyyppien kesken on tarpeen.

Urakkasopimus

Urakkasopimuksessa TVL:n (rakennuttajan) sopimuskumppani (urakoitsija) sitoutuu vastiketta vastaan itseenäisenä yrittäjänä toimien aikaansaamaan laadultaan ja määrältään määrätyn työntuloksen määräajassa, yleensä rakennuttajan luovuttamassa suorituspaikassa.

Urakassa pääpainon katsotaan olevan rakennuttajalle kuuluvan työsuorituksen teettämisessä toisella sopijapuolella.

Hankintasopimus

Hankintasopimuksessa TVL:n (ostajan) sopimuskumppani (myyjä, toimittaja) sitoutuu vastiketta vastaan luovuttamaan rakennuttajalle sovittunlaisen tuotteen määräaikana ja määräpaikassa. Tuote voi olla yleisessä myynnissä oleva tai tilaustyönä tehty esine tai materiaali. Hankintaan voi sisältyä myös vähäinen asennustms. työ itse rakennuskohteessa, mutta pääosa hankintaan kuuluvasta työsuorituksesta tapahtuu työmaan ulkopuolella.

Hankinnassa pääpainon katsotaan olevan tuotteen ostamisessa, ts. omistusoikeuden saamisessa tuotteeseen.

Hankittaessa rakenneosia (teräsrakenteet, teräsbetonielementit) tai suuria materiaalieräitä (esim. kiviaines), joissa sopimuksen piiriin saattaa kuulua asennus- tms. työtä itse rakennuskoh- teessa, on suositeltavaa käyttää urakkasopimusmenettelyä. Täl- löin on kysymyksessä hankintaurakka.

Konevuokraussopimus

Konevuokraussopimuksessa TVL:n (tilaajan) sopimuskump- pani (vuokralleantaja) itsenäisenä yrittäjänä toimien luovuttaa vastiketta vastaan hallinnassaan olevan työ- koneen (yleensä koneenkäyttäjineen) tilaajan käyttöön. Kone toimii tilaajan välittömän johdon alaisena.

Konevuokrauksessa pääpainon katsotaan olevan ns. esi- neenvuokrauksessa, jolloin tilaajan vallassa on sopi- musehtojen ilmoittamissa rajoissa määrätä esineestä saatavasta hyödystä.

Konevuokraussopimuksen perustuessa yksikköhintataksaan työko- ne toimii urakkaluonteisesti, mutta on kuitenkin vuokrausehto- jen mukaisesti tilaajan välittömän johdon ja valvonnan alainen. Itsenäisesti suoritettavissa työkokonaisuuksissa, jotka edel- lyttävät useamman toisiinsa sidoksissa olevan resurssin (kuor- maus-kuljetus, kaivu-asennus jne.) käyttöä, tulee pyrkiä mah- dollisimman usein soveltamaan varsinaista urakkamenettelyä tar- jouspyyntöineen ja kirjallisine urakkasopimuksineen.

Kuljetussopimus

Kuljetussopimuksessa TVL:n (tilaajan) sopimuskumppani (kuljetustyön suorittaja) itsenäisenä yrittäjänä toi- mien luovuttaa vastiketta vastaan hallinnassaan olevan liikenneluvallisen kuorma-auton kuljettajineen tilaajan käyttöön. Kuorma-auto toimii tilaajan välittömän johdon alaisena.

Kuljetussopimusta voi luonteeltaan verrata konevuokraus-
sopimukseen.

Ammattimaisessa liikenteessä olevalla kuorma-autokalustolla tehtävien kuljetusten pelkistä yksikköhinnnoista tai aika-, yhdistetystä ja kunnossapidon erikoistaksasta ei tule pyytää tarjouksia, vaan maksuperusteena tulee käyttää TVL:n kuljetusmaksuneuvottelukunnan mietinnön mukaisia kuljetusmaksuja.

B. Urakkasopimusmuotoja

Maksuperusteen mukainen jako

1. Kiinteähintaperusteiset

Kokonaishintaurakka

Kokonaishintaurakassa urakoitsija sitoutuu aikaansaamaan sovitun työn tuloksen ja rakennuttaja maksamaan siitä etukäteen sovitun kiinteän kokonaishinnan. Suunnitelman muutoksista urakkahintaan aiheutuvien lisäysten ja vähennysten määrittämiseksi voi kokonaishintaurakkaan liittyä erityinen muutos- ja lisätöiden yksikköhintaluettelo.

Yksikköhintaurakka

Yksikköhintaurakassa urakoitsija sitoutuu aikaansaamaan sovitun työntuloksen ja rakennuttaja maksamaan kultakin suoritukseen kuuluvalta paljousyksiköltä etukäteen sovitun kiinteän yksikköhinnan. Yksikköhintaurakkaan voi kuulua myös osakokonaisuuksia, joista suoritetaan kokonaishinnan luonteinen maksu.

2. Laskutyöperusteiset

Laskutyöurakka

Laskutyöurakassa urakoitsija sitoutuu aikaansaamaan sovitun työntuloksen ja rakennuttaja maksamaan työntulok-

sen aikaansaamiseksi tarpeellisista materiaali- ja työ-
kustannuksista vastikkeen sekä lisäksi etukäteen sovi-
tun yhteiskustannusprosentin mukaisen lisän, joka si-
sältää ns. laskutyöpalkkion.

Työnjohtourakka

Kun laskutyöurakassa työntuloksen aikaansaamiseksi tar-
vittavan työnjohdon palkkio tai muita kustannuksia ja
yrittäjävoitto on etukäteen määrältään sovittu, kutsu-
taan urakkaa työnjohtourakaksi. Edellä tarkoitettu las-
kutyölisä voidaan sopia myös enimmäismääräiseksi.

Suoritusvelvollisuuden laajuuden mukainen jako

Kokonaisvastuu-urakka (KVR-urakka)

Kokonaisvastuu-urakassa urakoitsijan suoritusvelvolli-
suuden piiriin kuuluu varsinaisen rakennustyön lisäksi
ainakin olennainen osa toiminnallisesta ja teknillises-
tä suunnittelusta.

Kokonaisurakka

Kokonaisurakassa urakoitsijan suoritusvelvollisuuden pii-
riin kuuluu tietty, usein määrätyn ohjelman mukaisen ra-
kennustyökokonaisuuden tekeminen. Tällöin koko työn vä-
littön tuotannollinen vastuu kuuluu urakoitsijalle.

TVL:n toiminnassa kokonaisurakalla tarkoitetaan tiettyä
alaa edustavan tuotteen (tieosuus, vesitieosuus, silta,
talonrakennushanke ja vastaava) tekemistä kaikkine pää-
töineen yhden urakkasopimuksen perusteella. Kokonais-
urakkaan kuuluvien töiden ja hankintojen tulee vastata
vähintään 80 % koko tuotteen välittömistä rakennuskus-
tannuksista.

Uuden tien rakentamisessa kokonaisurakkaan tulee kuulua
pääosin kaikki tienrakentamisen työvaiheet vähintään
kantavan kerroksen sitomattoman osan yläpintaan saakka.

Rakenteen parantamistyön kokonaisurakkaan tulee kuulua myös päällystystyöt tai vastaavasti sorakulutuskerroksen rakentaminen.

Sillanrakennustyön kokonaisurakkaan tulee kuulua alusrakenne- ja päällysrakennetyöt pääosin. Sillanrakennusurakkana pidetään myös määrätyn tieosuuden käsittävää urakkaa, jos siihen kuuluvien sillanrakennustöiden kustannukset ovat vähintään $2/3$ koko urakkahinnasta.

Osaurakka

Osaurakassa urakoitsijan suoritusvelvollisuuteen kuuluu tiettyyn hankkeeseen sisältyvän, työlajin tai sijainnin perusteella rajatun osakokonaisuuden tekeminen. Tällöin hankkeen tuotannollinen vastuu, oman työn ja urakoitsijoiden töiden yhteensovittaminen, kuuluu rakennuttajalle. Jos kokonaisuudessaan urakoimalla toteutettava rakennustyö jaetaan useihin osaurakoihin, voidaan puhua käsitteestä jaettu urakka.

Alistamissuhteen mukainen jako

Pääurakka

Pääurakassa valtaosan rakennuskohteeseen kuuluvista töistä suorittaakseen saanut urakoitsija on sopimussuhteessa rakennuttajaan.

Alaurakka

Alaurakassa pääurakkaan kuuluvia töitä suorittava urakoitsija on sopimussuhteessa pääurakoitsijaan.

Sivu-urakka

Sivu-urakassa pääurakkaan kuulumattomia rakennuskohteen töitä suorittava urakoitsija on sopimussuhteessa rakennuttajaan.

Alistettu sivu-urakka

Alistetussa sivu-urakassa pääurakkaan kuulumattomia rakennuskohteen töitä suorittava urakoitsija on sopimussuhteessa rakennuttajaan, mutta on maksusuorituksia lukuunottamatta alistettu erityisellä, kaikkien kolmen osapuolen hyväksymällä alistamismääräyksellä pääurakkaan.

C. Asiakirjojen nimityksiä

1. Urakka-asiakirjat

Urakka-asiakirjat on yleisnimitys niille urakalla teettämistä varten laadituille, usein tiettyyn asiakirjajärjestelmään liittyville asiakirjoille, laatimisohjeille ja asiakirjamalleille, joita voidaan käyttää hyväksi tarjouspyynnön ja urakkasopimuksen laatimisessa.

2. Tarjouspyyntöasiakirjat

Tarjouspyyntöasiakirjoilla tarkoitetaan tarjouspyyntökirjettä ja siinä tarjouksen perustaksi lueteltuja asiakirjoja sekä tarjouspyyntöä mahdollisesti täydentäviä kirjallisia lisäselvityksiä.

3. Urakkasopimusasiakirjat

Urakkasopimusasiakirjoilla tarkoitetaan allekirjoitettua urakkasopimusta ja siinä noudatettaviksi määrättyjä asiakirjoja.

4. Rakennussuunnitelma-asiakirjat

Rakennussuunnitelma-asiakirjoilla tarkoitetaan työkohtaista työselitystä, sopimuspiirustuksia ja yleistä työselitystä.

1 YLEISTÄ

1.1 Urakalla teettäminen työn toteuttamismuotona

Urakalla teettämistä on käytetty teiden ja vesiteiden rakentamisessa ja kunnossapidossa satunnaisesti kautta tielaitoksen historian, mutta vakiintuneita muotoja ja vakiintuneen aseman TVL:n toiminnassa se alkoi saada vasta 1950 luvulla. Tuolloin ryhdyttiin valtiovallan toimenpitein ensi kerran kehittämään ohjeita urakointimenettelyn soveltamiseksi valtion töihin. Tämän jälkeen valtionhallinnossa noudatettavia urakointia koskevia perussääntöksiä on paranneltu useaan otteeseen. Uusimmat säädökset astuivat voimaan vuonna 1975.

1960-luku ja 1970-luvun alkuvuodet olivat suurten rakennusinvestointien kautta TVL:n toiminnassa. Tuolloin urakoinnin osuus töiden toteuttamisesta nousi yli kolmannekseen. Tämä oli paitsi urakoinnissa noudatettavien menettelytapojen ja sopimusasiakirjojen, myös alan urakoitsijakunnan resurssien nopeaa kehityskautta. Voimakkaan sysäyksen TVL:n urakka-asiakirjojen kehittymiselle antoivat suuret, Maailmanpankin lainoittamat hankkeet, jotka toteutettiin kansainvälisten urakkakilpailujen pohjalta sekä Saimaan kanavan rakentaminen. Paitsi että itse sopimussuhdetta koskevat asiakirjat kehittyivät, urakointimenettely asetti erittäin suuret vaatimukset rakennusteknillisille asiakirjoille (rakennussuunnitelma, työselitykset, laadunvalvontaohjeet).

Tämän vuosikymmenen alkuvuosien jälkeen ovat TVL:n toiminnassa tieinvestoinnit huomattavasti supistuneet. Tällöin perinteisesti urakointiin hyvin sovelnut uudisrakentaminen on jäänyt varsin vähäiseksi, ja painopiste tienpidossa on siirtynyt rakenteen parantamiseen ja kunnossapitoon. TVL:n urakointitoiminnassa näyttävät kuitenkin eräät rakentamisen alat, kuten päällystys-, murskaus- ja sillanrakennustyöt sekä myös vesirakennus- ja talonrakennustyöt säilyttävän entisen laajuutensa. Edellä mainituista vesirakennustyöt ja talonrakennustyöt toteutetaan käytännöllisesti katsoen kokonaan urakalla.

1.2 Valtion rakennustöiden teettämistä koskevat säännökset

Teetettäessä valtion rakennustöitä urakalla tulee noudattaa seuraavia sääntöksiä:

Asetus valtion rakennustöiden teettämisestä urakoitsijoilla (385/61) ja asetus valtion rakennustöiden teettämisestä urakoitsijoilla annetun asetuksen muuttamisesta (860/74).

KulkM:n päätös valtion rakennustöiden teettämisestä urakoitsijoilla annetun asetuksen soveltamisesta (386/61) ja LM:n päätös valtion rakennustöiden teettämisestä urakoitsijoilla annetun asetuksen soveltamisesta annetun KulkM:n päätöksen muuttamisesta (985/74).

Edellä luetellut säädökset sisältävät keskeiset hallinnolliset määräykset viranomaisen toiminnasta urakka-asioiden hoidossa. Niissä annetaan myös määräyksiä itse urakkasopimuksen sisällöstä. Ne velvoittavat urakoitsijaa vain siltä osin, kuin ne on otettu urakkasopimukseen.

Mainittujen säädösten perusteella liikenneministeriö on 18.12.1974 vahvistanut yleiset sopimusehdot valtion rakennustöitä varten. Yleiset sopimusehdot on kokoelma keskeisiä sopimusmääräyksiä, ja ne on liikenneministeriön kirjeellä n:o 2328/01/74/3.2.1975 määrätty liitettäväksi valtion urakkatarjouspyyntöihin ja niiden pohjalta syntyneisiin urakkasopimuksiin. Samalla kirjeellä liikenneministeriö on määrännyt käytettäväksi sen 3.2.1975 vahvistamaa urakkasopimuskaavaketta tehtäessä urakkasopimuksia, joihin liitetään edellä mainittu yleiset sopimusehdot. Talonrakennustöissä tulee kuitenkin käyttää valtiovarainministeriön 11.2.1975 vahvistamaa urakkasopimuskaavaketta.

Eräitä valtion urakoinnin yleisvalvontaan liittyviä määräyksiä on esitetty myös valtiovarainministeriön julkaisemissa valtion tulo- ja menoarvion soveltamismääräyksissä.

Urakoinnissa tulee luonnollisesti noudattaa myös maamme yleisiä rakentamista, työturvallisuutta ja ympäristönsuojelua koskevia säännöksiä ja niihin verrattavia viranomaisen antamia määräyksiä.

Suomessa vallitsee sopimusvapaus, eikä yleinen laki sisällä urakkasopimussuhdetta koskevaa erityislainsäädäntöä. Urakka-

sopimus on siten edellä lueteltujen säännösten ja määräysten puitteissa rakennuttajan ja urakoitsijan välinen vapaamuotoinen sopimus, jonka sisältö on sopimuskumppanien vapaasti päätettävissä. Luonnollisesti urakkasopimus tai sen kohta, joka on ristiriidassa yleisen oikeusjärjestyksen kanssa, on mitätön. Tähän perustuen on urakkasopimuksiin liittyvissä riitatapauksissa oikeustoimilain nojalla voitu vaatia ns. kohtuuton määräys mitätöitäväksi. Myös tarjouksesta vetäytymisen yhteydessä on voitu vedota oikeustoimilakiin ja siellä esitettyyn käsitteeseen "tarjouksesta selon ottaminen".

1.3 Urakalla teettämisen yleiset edellytykset

UrakkaA:n 2 §:n mukaan "rakennustyö on annettava urakoitsijan suoritettavaksi, milloin tämä työn teettämistapa harkitaan valtiolle edulliseksi". Ratkaisussa tulee antaa painoa myös kansantaloudelliselle ajattelulle. Työn kokonaiskustannusten tulee urakalla toteutettaessa jäädä pienemmiksi kuin omana työnä rakennettaessa, ja tuotteen täytyy täyttää sille suunnitelmassa asetetut vaatimukset. Ratkaisu toteuttamistavan valinnasta joudutaan suorittamaan tapauskohtaisesti ottamalla huomioon mm. seuraavia näkökohtia:

- odotettavissa olevat rakennuskustannukset
- rakennuttajan omat suoritusmahdollisuudet (määrälliset ja laadulliset) sekä oman henkilöstön työllisyys
- löytyykö työn luonne ja laajuus huomioonottaen pystyviä urakoitsijoita
- ajankohta ja yleinen tilanne niin urakointia kuin omassa johdossa rakentamista ajatellen
- soveltuuko urakalla teettäminen työllisyysnäkökohtiin.

Tarkoituksena on löytää taloudellisesti ja teknillisesti valtion kannalta edullisin työn toteuttamismuoto.

Rakennussuunnitelman keskeneräisyyttä tai puutteellisuutta ei pidä käyttää perusteena urakointivaihtoehdon hylkäämiselle, sillä UrakkaP:n 2 §:n 4 momentissa määrätään: "Rakennustyötä ei saa ryhtyä toteuttamaan valtion omana työnä sillä perusteella, että rakennustyötä varten tehdyt suunnitelmat eivät ole riittävän yksityiskohtaiset".

Urakoinnin edullisuutta omassa johdossa rakentamiseen verrattuna on pyritty selvittämään useassa eri yhteydessä. Viimeksi on v. 1973 mietintönsä jättänyt valtion maa- ja vesirakennustöiden urakkatoimikunta todennut, että "urakointia voidaan yleensä pitää taloudellisena maa- ja vesirakennustöiden toteuttamismuotona". Hanketasolla urakoinnin edullisuus tulee aina kuitenkin ratkaista tapauskohtaisesti.

Käytäntö on osoittanut, että urakointimenettelyn edullisuus on ilmeinen aloilla, jotka vaativat erityistä teknillistä asiantuntemusta tai vaativat kallista erikoiskalustoa. Myös laajoja ja monipuolisia kokonaisurakoita on pystytty toteuttamaan edullisesti urakalla. Nykyisellään urakoitsijakuntamme suorituskyky ei yleensä aseta estettä urakointimenettelyn käytölle. Sensijaan kulloisenkin kilpailutilanteen suomia mahdollisuuksia tulisi pyrkiä käyttämään hyväksi toteuttamismuodon valinnassa. Urakoinnin sopivuus työllisyysnäkökohtien kannalta tulee aina selvittää ja ottaa riittävässä määrin huomioon sopimusmääräyksiä laadittaessa. Edellä mainittu valtion urakkatoimikunta on mietinnössään todennut, että "työllisyysnäkökohdat voidaan ottaa huomioon urakoinnissa suurin piirtein samoin kuin omana työnä rakennettaessa". Työllisyysmäärärahojen käyttöä koskevat rajoitukset saattavat jossain määrin hankaloittaa urakointimenettelyn käyttöä.

Eräs tärkeä edellytys urakoinnin käytön kehittymiselle olisi TVL:n ja muiden valtion rakennuttajavirastojen pitkäjänteinen urakalla toteutettavien töiden ohjelmointi ja riittävä urakoitsijoiden etukäteisinformointi. Valtion virastojen yhteisten toiminnansuunnittelua koskevien ohjeiden puuttuessa tältä osin tulee TVH:n yksiköiden ja tie- ja vesirakennuspiirien pyrkiä TVL:n oman toiminnansuunnittelun puitteissa luomaan pohja ohjelmoidulle urakoinnille. Urakoinnin ohjelmoinnissa tulisi kiinnittää huomiota myös urakkakoon ja urakoinnin ajoituksen oikeaan valintaan.

Varsinaisten tieverkon laajennusinvestointien ja näiden mukana erityisesti maarakennusurakoinnin vähentyessä tulee ottaa huomioon ne mahdollisuudet, joita urakointimenettelyllä on myös rakenteen parantamistöiden ja erilaisten kunnossapitoon liittyvien tehtävien suorittamisessa.

2 URAKKA-ASIAKIRJAT

2.1 Yleistä

Selkeät ja johdonmukaiset urakka-asiakirjat ovat urakoinnin onnistumisen kannalta ensiarvoisen tärkeitä. Pitkälle kehitetyistä urakka-asiakirjoista on hyötyä sekä urakoitsijalle että rakennuttajalle. Urakka-asioiden hoitamista helpottaa ja selkeyttää se, että asiakirjojen johdonmukaisuuteen ja sopimusmääräysten yhdenmukaisuuteen voidaan luottaa mahdollisimman pitkälle. Kaikkien osapuolten kannalta on toivottavaa, että urakka-asiakirjojen rakenteessa ja sisällössä noudatetaan mahdollisimman suurta yhtenäisyyttä.

2.2 TVL:n yleinen urakkasopimusasiakirjajärjestelmä

Urakka-asiakirjakäytännön selkeyttämistä ja yhdenmukaistamista silmälläpitäen esitetään liitteessä n:o 1 kaavio TVL:n yleisistä urakkasopimusasiakirjajärjestelmästä. Siitä ilmenee TVL:n rakennuttamistoiminnassa tavoitteena oleva urakkasopimusasiakirjojen luettelo ja pätemisjärjestys. Kaavion perustana on yleisten sopimusehtojen 66 §:ssä ilmoitettu sopimusasiakirjaluettelo. Eri töissä käytettävät urakka-asiakirjat tulee pyrkiä saattamaan yleisrakenteeltaan mahdollisimman yhdenmukaisiksi edellä mainitun TVL:n yleisen urakkasopimusasiakirjakaavion kanssa ja myös eri asiakirjojen sisällön osalta tulee eri yksiköiden keskinäisen yhteistyön avulla pyrkiä mahdollisimman suureen yhtenäisyyteen.

2.3 Tienrakennustöissä käytettävät urakka-asiakirjat

Nykyiset tienrakennustöiden urakka-asiakirjat ovat syntyneet 1960-luvun suurten kokonaisurakoiden toteuttamisen yhteydessä. Asiakirjoja on tämän jälkeen kehitetty nykyistä tarvetta paremmin vastaaviksi ja myös osaurakointiin sopiviksi. Asiakirjajärjestelmän käyttö perustuu suurelta osin vakiosisältöisten asiakirjojen ja pysyvien mallien ja laatimishjeiden käyttöön.

Nämä asiakirjat on tarkoitettu käytettäväksi tienrakennustöiden kokonaisurakoissa sekä myöskin tienrakentamiseen liittyvisä osaurakoissa, jolloin sopimusasiakirjoihin liitetään vain

kulloinkin tarvittavat osat. Tienrakennustöiden urakkasopimusasiakirjat sekä niiden laadintaohjeet ja mallit on lueteltu liitteessä n:o 2.

2.4 Sillanrakennustöissä käytettävät urakka-asiakirjat

Sillanrakennustöiden urakkasopimusasiakirjat sekä niiden laadintaohjeet ja mallit on lueteltu liitteessä n:o 3. Näitä asiakirjoja noudatetaan niissä sillanrakennustöiden urakoissa, joissa tienrakennustöiden osuus on niin vähäinen, että urakkamuotona voidaan käyttää kokonaishintaurakkaa myös tietöiden osalta. Jos näin ei voida menetellä, käytetään tienrakennustöiden urakka-asiakirjajärjestelmän mukaisia asiakirjoja. Tällöin tulee varmistua siitä, että sillanrakennustöiden asiakirjoihin sisältyvät erityismääräykset ja em. asiakirjoihin mahdollisesti tehdyt muutokset tulevat otetuiksi huomioon.

Sillanrakennuksen erikoistöissä (teräsrakennetyöt, elementtityöt, maalaustyöt, jännitustyöt, suurpaalutyöt jne.) noudatetaan soveltuvien osin edellä esitettyjä sillanrakennustöiden asiakirjoja ja malleja sekä erikoistöitä varten laadittuja omia asiakirjoja. Kts. liite n:o 3.

2.5 Päällystys-, murskaus-, päällysteen korjaus- ja maabetonistöissä käytettävät urakka-asiakirjat

Otsikossa mainittujen töiden osurakoissa käytetään niitä varten laadittuja urakka-asiakirjoja. Jos jokin näistä töistä kuuluu osana muita tienrakennustöitä sisältävään urakkaan, käytetään tällöin tienrakennustöiden urakka-asiakirjoja. Tällöin tulee varmistua siitä, että erikoistöiden asiakirjoihin sisältyvät erityismääräykset sekä niihin mahdollisesti tehdyt muutokset otetaan huomioon tienrakennusurakan asiakirjoja laadittaessa.

Edellä mainitut, keskenään varsin yhdenmukaiset osurakka-asiakirjat eivät nykyisellään ole pätemisjärjestyksen osalta täysin YSE 66 §:n mukaisia. Liitteessä n:o 4 on esitetty luettelot päällystys-, murskaus-, päällysteen korjaus ja maabetoniurakoissa noudatettavista sopimusasiakirjoista muutettuina tavoit-

teena olevan TVL:n yleisen urakkasopimusasiakirjajärjestelmän mukaisiksi.

2.6 Vesitöissä käytettävät urakka-asiakirjat

Vesitieurakoissa ei ole käytössä valmiiksi painettuja urakka-asiakirjoja tai laadintaohjeita. Vesitieurakan valvontajulkaisuun (TVH 752993) liittyy moniste "Asiakirjamallit", joka sisältää kokoelman käytännöstä kerättyjä asiakirjoja, joita voidaan käyttää soveltuvin osin malleina. Vesitietyöt käsittävät monenlaisia töitä, kuten esimerkiksi meri- ja sisävesiväylien ruoppaus- ja louhintatöitä, kanavien ja väylien rakentamista kuivatyönä, erilaisia teräsrakennetöitä, laiturij- ja piensatamatöitä jne. Kaikissa näissä tapauksissa urakka-asiakirjat laaditaan tapauskohtaisesti. Noudatettavassa urakkasopimusasiakirjakäytännössä esiintyy seuraavia erityispiirteitä verrattuna TVL:n yleiseen urakkasopimusasiakirjajärjestelmään: Urakkasopimuskäytännössä laaditaan useimmiten urakkakohtaisesti, ruoppauksissa tutkimustiedot ilmoitetaan omana asiakirjaryhmänään. Lisäksi sopimusasiakirjoihin voidaan liittää omaksi asiakirjaryhmäkseen työolosuhteita koskevat informaatiotiedot. Liitteessä n:o 5 on esitetty luettelo vesitieurakassa yleensä käytetyistä urakkasopimusasiakirjoista.

2.7 Talonrakennustöissä käytettävät urakka-asiakirjat

TVL:n talonrakentamisessa noudatettava käytäntö nojautuu valtion talonrakennushankkeista annetun asetuksen (137/77) säädöksiin. Asetuksen 7 §:n mukaan valtion rakennushankkeiden suunnittelu ja toteuttaminen on rakennushallituksen tehtävänä, mikäli muuta ei ole säädetty tai valtioneuvosto valtiovaraministeriön esittelystä ole toisin päättänyt. Valtioneuvosto on oikeuttanut TVH:n itse huolehtimaan tienpitoa varten tarvittavien korjaus-, huolto-, varastointi-, säilytys- ja asunorakennusten suunnittelusta ja rakentamisesta.

Käytännön syistä TVH on noudattanut rakennuttamisessa ainakin oleellisilta osiltaan rakennushallituksen menettelyä ja asiakirjojen laatimistapoja. Painettuja vakiosisältöisiä urakka-asiakirjoja ei varsinaisissa talonrakennustöissä ole käytössä,

vaan asiakirjat laaditaan aina urakkakohtaisesti. Urakkasopimuskaavakkeena käytetään valtiovaraministeriön 11.2.1975 vahvistamaa urakkasopimuskaavaketta valtion talonrakennustöitä varten.

Liitteessä n:o 6 on esitetty luettelo talonrakennusurakassa noudatettavista urakkasopimusasiakirjoista.

Erillisiä LVI-urakoita varten on laadittu julkaisu TVH 741129 LVI-teknillisten töiden urakkasopimus ja erillisiä sähköurakoita varten julkaisu TVH 741130 Sähköteknillisten töiden urakkasopimus. Nämä ovat kuitenkin osittain vanhentuneita ja yleisesti sopimusasiakirjajärjestelmästä poikkeavia, joten niiden käyttämisessä on noudatettava erityistä harkintaa. Liitteessä n:o 6 on esitetty luettelo sähköteknillisten töiden urakassa noudatettavista urakkasopimusasiakirjoista.

Käytännössä tavallisesti sähkö- tai LVI-töitä koskevat sivu-urakat alistetaan töiden suorituksen osalta rakennuttajan, pääurakoitsijan ja sivu-urakoitsijan allekirjoittamalla alistamislauseella pääurakkaan. Alistettuja sivu-urakoita koskevat maksut suorittaa TVL suoraan erikoistyön urakoitsijalle.

2.8 Kunnossapitotöissä käytettävät urakka-asiakirjat

Kunnossapitotoimialan päällystys- ja murskaustöissä käytetään samoja asiakirjoja kuin rakennustoimialan töissä. Päällysteiden korjaustöitä varten on laadittu erityiset asiakirjat, kts. kohta 2.5. Päällysteiden korjaustöissä voidaan soveltuvin osin käyttää hyväksi myös Päällystealan neuvottelukunnan laatimia asfalttipäällysteiden korjaustöiden urakka-asiakirjoja. Näitä voi tilata Suomen Rakennusinsinöörien Liiton toimistosta, osoite: Meritullinkatu 16 A 00170 Helsinki 17, puh. 90 661639. Kestomerkinäytöitä varten on saatettu tie- ja vesirakennuspiirien käyttöön malli kestoperäntäytön urakkaohjelmaksi ja kestoperäntäytön yleinen työselitys, kts. liite n:o 7. Muissa kunnossapidon töissä, joissa aiotaan soveltaa urakointimenettelyä, tulee pyrkiä mahdollisimman pitkälle käyttämään hyväksi edellä esitettyjä asiakirjoja ja asiakirjojen laatimisperiaatteita.

3 URAKAN VALMISTELU

3.1 Yleistä

Urakan järjestämistavalla ja tarjouspyyntöasiakirjojen laadulla on suuri merkitys urakkakilpailun syntymiseen ja ennenkaikkea rakennuttajan ja urakoitsijan väliseen riskinjakoon. Niillä on vaikutuksensa myös siihen, millaiseksi urakan valvonta muodostuu. Eräitä yleisiä ohjeita urakan järjestämistavoista ja tarjouspyyntöasiakirjojen laatimisesta on annettu UrakkaA:n ja UrakkaP:n 2 luvussa.

3.2 Urakan järjestämistapa

3.2.1 Urakan laajuus

Urakan laajuuden suhteen tapahtuvasta urakan järjestämistavan valinnasta ei ole säädöksissä kovin paljon sanottu. Todetaan vain, että "rakennustyö voidaan teettää kokonaan tai määrättyä osaltaan urakoitsijalla". Toisin sanoen kysymykseen tulee käytännössä lähinnä joko kokonaisurakka tai osurakka. Urakan laajuuden valintaan vaikuttavat ennen muuta seuraavat seikat:

- hankkeen teknillinen laatu ja laajuus
- rakennuttajan oman organisaation resurssit
- hankkeen rahoitustilanne

Pääasiallisimmaksi menettelyksi on varsinaisessa tienrakentamisessa noussut osurakointi. Se on todettu joustavaksi ja käytökelpoiseksi urakointimuodoksi omassa johdossa tapahtuvaa rakentamista täydentämässä. Tällöin osurakalla teetetään hankkeesta ne työt, joiden tekemiseen omat resurssit puuttuvat. Yksi mahdollisuus on käyttää osurakointia laajemman osakokonaisuuden, esim. alusrakenneurakan toteuttamiseen. Myös koko hanke voidaan jakaa osurakoihin, jolloin rakennuttajalle jää vastuu työn koordinoinnista ja yleisjärjestelyistä. Tällöin on kysymyksessä ns. jaettu urakka. Toinen vaihtoehto jälkimmäisessä tapauksessa on antaa hanke kokonaisurakalla suoritettavaksi, jolloin työn suorituksen kokonaisvastuu siirtyy pääurakoitsijalle. Edellytykset kokonaisurakoinnin käyttöön TVL:n tienrakennustöissä ovat viime vuosina vähentyneet johtuen ensisijassa hankkeiden muuttumisesta pienemmiksi. Kuitenkin myös tienrakennustöiden kokonaisurakointiin pystyville yrityksille

tulisi pyrkiä tarjoamaan kohtuullisessa määrin tehtäviä niiden teknisen ja organisatorisen valmiuden säilyttämiseksi. Kokonaisurakka ei välttämättä vie kokonaan rakennustehtäviä esimerkiksi paikallisten pienyrittäjien ulottumattomiin, sillä käytäntö on osoittanut, että kokonaisurakointi perustuu varsin huomattavalta osin alaurakoitsijoiden käyttöön. Silta-, vesitie- ja talonrakennustöissä kokonaisurakka on usein varsin sopiva urakkamuoto.

Eräillä rakentamisen aloilla käyttöön otetulla kokonaisvastuurakoinnilla ei ole näköpiirissä selviä sovellutuskohteita TVL:n töissä. Tilanteessa, jossa hankkeen toteuttaminen perustuu urakoitsijan laatimaan vaihtoehtoiseen suunnitelmaan, on tiettyssä mielessä kysymys kokonaisvastuurakentamisesta. Kokonaisvastuurakentamista tässä muodossa tapahtuu varsin yleisesti toteutettaessa urakalla suuria sillanrakennushankkeita.

Työnjohtourakan käyttö on syytä rakennuttajalle jäävän kustannusriskin ja valvonnan hankaluuden vuoksi rajoittaa erikoistapauksiin. Työnjohtourakkaa käytetään silloin, kun TVL:n oma asiantuntemus ei riitä jonkin erikoistyön johtamiseen.

Tärkeimmän lähtökohdan urakan koon valinnalle antavat hankkeen koko, toteuttamisaikataulu, rahoitus ja tekninen luonne. Käytettävissä oleva urakoitsijakunta saattaa vaikuttaa myös urakan koon tai laajuuden valintaan. Suunnitelman pohjalta on pyrittävä osoittamaan urakalle mahdollisimman selvät teknisiin tai alueellisiin näkökohtiin perustuvat rajat. Nykyisellään meillä on useita todella suuriinkin urakoihin pystyviä urakoitsijoita, mutta tämän lisäksi suuri joukko pieniä yrityksiä. Järkevää olisi, että molempien ryhmien suorituskapasiteettia käytettäisiin hyväksi. Tehokkaan urakkakilpailun kannalta saattaa olla edullista suurten urakoiden jakaminen vaihtoehtoisina jottaviin pienempiin urakkaosiin. Urakan kokoon voivat vaikuttaa myös työvoima- tai aluepoliittiset näkökohdat. Pieni urakkakoko ja suppea-alaisiksi muodostetut osaurakat saattavat suosia paikallisten pienten yrittäjien osallistumista urakkakilpailuun. Tämä tulee ottaa erityisesti huomioon toteutettaessa työllisyysvaroilla rahoitettavia hankkeita urakalla.

3.2.2 Urakkamuoto

Urakkamuodon valinta riippuu ensisijaisesti urakoitavasta kohteesta. Käytännössä tulee aina pyrkiä kiinteähintaperusteisen urakkamuodon käyttämiseen. Tällöin tulevat kysymykseen kokonaishintaurakka ja yksikköhintaurakka. Koska maaperään kohdistuvaan suunnitteluun ja rakentamiseen liittyy aina tietty riski työmäärien ja todellisten rakennusaikaisten olosuhteiden määrittämisen suhteen, on tienrakennustöissä vakiinnuttanut asemansa tasaisemman riskinjaon takaava yksikköhintaurakka. Sensijaan talonrakennus-, taitorakennetöissä ym. vastaavassa rakennustoiminnassa suoritemäärät on varsin tarkasti määrättävissä etukäteen teknillisen suunnitelman pohjalta ja tällöin kokonaishintaurakka on sopivin vaihtoehto.

Vedenalaisissa kaivu- ja louhintatöissä ovat yksikköhintaurakan edellyttämät työnaikaiset mittaukset, sekä suoranaisten että välillisten kustannusten vuoksi, osoittautuneet niin kalliiksi, että myös näissä töissä on alettu yhä enemmän suosia kokonaishintaurakointia. Urakoitsijan riskin lisääntyminen estetään entistä tarkempien tutkimustietojen hankkimisella. Laskutyöperusteinen urakka tulee kysymykseen vain poikkeustilanteissa, esimerkiksi, jos normaaliin menettelyyn ei työn kiireellisyyden vuoksi ole aikaa, tai työn kustannukset jo etukäteen tunnetaan riittävän hyvin.

Yksikköhintapohjaisen urakan yhtenä lisäetuna voidaan pitää sen joustavuutta suunnitelman muutosten tekemisessä. Työn aikana muuttuneen suoritusvelvollisuuden hinnoitteluun löytyy usein valmiit perusteet sopimusasiakirjoista. Kokonaishintaurakoissa tämä voidaan hoitaa pyytämällä urakoitsija tarjouksessaan ilmoittamaan tarvittavat muutostöiden yksikköhinnat.

3.3 Tarjouspyyntöasiakirjojen laatiminen

3.3.1 Yleisiä ohjeita

Urakan tarjouspyyntöasiakirjojen laatiminen on eräitä poikkeuksia lukuunottamatta tie- ja vesirakennuspiirien tehtävänä. Erikseen asiasta sovittaessa antaa TVH:n asianomainen toimisto asian-

tuntija-apua asiakirjojen laatimisessa. Tällainen tulee kysymykseen erityisesti suurten siltahankkeiden ja erikoistöiden yhteydessä. MKH:n rahoittamien meriväylätöiden tarjouspyyntöasiakirjat laaditaan TVH:n vesitieosaston toimesta. Talonrakennustöiden tarjouspyyntöasiakirjat laaditaan vähäisiä töitä lukuunottamatta TVH:n käyttöosaston kunnossapitotoimiston talonrakennusjaostossa, paitsi sähkötöiden osalta konetoimiston sähköjaostossa.

Tarjouspyyntöasiakirjojen laadinnasta on annettu melko yksityiskohtaisia perusohjeita UrakkaA:n 3 ja 4 §:ssä ja UrakkaP:n 7 ja 8 §:ssä. Päähuomio tulee säädösten mukaan kiinnittää asiakirjojen yksityiskohtaisuuteen ja selkeyteen sekä siihen, että kaikki kustannuksiin vaikuttavat seikat ilmoitetaan selvästi. Tarjouspyyntöasiakirjojen laadinta edellyttää olemassa olevista asiakirjamalleista ja ohjeista huolimatta aina erittäin tarkkaa harkintaa ja asiantuntemusta. Seuraavassa luetellaan eräitä yleisiä näkökohtia tarjouspyyntöasiakirjojen laadinnasta:

- tarjoajan tulee asiakirjoista selvästi nähdä rakennuttajan tarkoitus
- asiakirjoihin ei pidä yrittää tarkoituksella sisällyttää suorituksen laajuudesta, laadusta tai rakennuttajan ja urakoitsijan välisistä velvollisuuksista harhaanjohtavia, pyöreitä tai ristiriitaisia määräyksiä
- tarjousten vertailuperusteiden tulee olla selvät ja urakoitsijalle tulee selvästi ilmetä, missä muodossa tarjous annetaan
- erilaiset riskit tulee jakaa kohtuullisesti rakennuttajan ja urakoitsijan kesken, koska urakoitsijan kannettavaksi annettu riski saattaa tarpeettomasti nostaa urakkahintaa
- määräykset tulee ilmoittaa oikeissa, asiakirjajärjestelmän mukaan loogisissa kohdissa ja myös oikeissa asiakirjoissa. Esim. työkohtaiseen työselitykseen ei pidä sisällyttää luonteeltaan urakkaohjelmaan kuuluvia määräyksiä (mm. rakennuttajan ja urakoitsijan välinen vastuunjako) eikä päinvastoin
- voimassaolevien vakiosisältöisten asiakirjojen määräysten muuttamiseen tulee olla perusteltu syy ja muutoksen vaikutus koko asiakirjajärjestelmään on huolellisesti tutkittava
- yhteistyötä suunnittelijan ja rakentajan välillä asiakirjojen

laadinnassa ei saa laiminlyödä; teknillisten asiakirjojen laatiminen ja urakassa noudatettavien teknillisten määräysten ja ohjeiden luetteleminen kuuluu ensisijassa suunnittelijalle.

3.3.2 Asiakirjakohtaisia ohjeita

Seuraavassa käsitellään asiakirjakohtaisesti tarjouspyyntöön kuuluvia eri asiakirjoja, niiden merkitystä ja laatimisessa huomioonotettavia yleisiä seikkoja.

Yleiset sopimusehdot

Yleisinä sopimusehtoina on käytettävä kaikissa kirjallisissa urakkasopimuksissa LM:n 18.12.1974 vahvistamia yleisiä sopimusehtoja valtion rakennustöitä varten. Tosin UrakkaP:n 20 §:ssä sanotaan, että "mikäli sopimuskavakkeiden tai -ehtojen käyttäminen jossakin rakennusurakassa ei ole tarkoituksenmukaista, on laadittavassa urakkasopimuksessa määriteltävä ainakin urakoitsijan suorituksen paljous, laatu ja suoritus aika sekä rakennuttajan vastasuorituksen määrä ja maksuaika".

Tarjouspyyntö ja ennen tarjousten jättämistä annetut kirjalliset lisäselvitykset

Tarjouspyyntökirje on rakennuttajan tahdonilmaisu siitä, että hän haluaa ilmoittamastaan kohteesta yrittäjien tarjouksia. Tarjouspyynnön liitteenä olevat asiakirjat ilmoittavat yrittäjälle vaadittavan suorituksen ominaisuudet, työn suoritukseen vaikuttavat seikat sekä mahdollista sopimussuhdetta koskevat ehdot. Tarjouspyyntökirjeestä on laadittu eräitä malleja kuten tienrakennustöiden urakka-asiakirjajärjestelmään kuuluva julkaisu TVH 731598, sillanrakennustöiden urakka-asiakirjajärjestelmään kuuluva julkaisu TVH 732203 ja päällystysurakoita varten vuosittain laadittu kirjemalli. Tarjouspyyntö tulee laatia urakakohtaisesti soveltuvin osin em. malleja tai urakkatyyppissä vakiintunutta käytäntöä noudattaen.

Tarjouksen antaja voi pyytää ja rakennuttaja voi muutenkin lähettää tarjouspyyntöasiakirjoja koskevia muutoksia, lisäselvi-

tyksiä ja tulkintoja tarjouksen antajille. Mainitunlaiset kirjalliset pyynnöt tulee tarjouksenantajan esittää mahdollisimman hyvissä ajoin ennen tarjouksen antamista varten ilmoitetun määrääjän päättymistä. Rakennuttajan tulee vastata tarvittaessa kaikille tarjouksenantajille yhteisesti niin ajoissa ennen tarjousajan päättymistä, että lisäselvityksen vaikutus voidaan tarjouksessa ottaa huomioon. Edellä mainituille selvityspyynnölle ja lisäselvitykselle voidaan tarjouspyyntöasiakirjoissa antaa määrääjat. Suulliset kyselyt ja selvitykset ovat myös mahdollisia, mutta niitä ei voida pitää sitovina.

Urakkaohjelma

Urakkaohjelma on tarjouspyynnön laadinnan kannalta keskeisin asiakirja. Siinä mm. yksilöidään rakennuskohde ja -alue sekä ilmoitetaan rakennuttajan ja urakoitsijan välistä vastuunjakoa koskevat seikat ja luetellaan urakassa noudatettavat asiakirjat. Urakkaohjelma liittää teknilliset asiakirjat sopimuskokonaisuteen. Urakkaohjelman laatijan tulee käydä koko rakentamisprosessi mielessään läpi ja harkita, miten kukin teknillinen asiakirja niveltyy sopimuskokonaisuuteen.

Urakkaohjelman laadinnassa on pyrittävä noudattamaan edellä kuvatuissa urakka-asiakirjajärjestelmissä esitettyjä vakiosisältöisiä asiakirjoja ja laatimisohteja. Myös niissä urakkaohjelmissä, jotka laaditaan kokonaan työkohtaisesti, tulee esittää soveltuvin osin samat keskeiset sopimusmääräykset kuin tienrakennustöiden urakka-asiakirjajärjestelmään kuuluvissa urakkaohjelma-asiakirjoissa. Urakkaohjelmien laadinnassa tulee pyrkiä koko laitoksen osalta mahdollisimman yhtenäiseen esitystapaan.

Eräitä keskeisiä rakentamiseen liittyviä säännöksiä tulee voimassa olevan tienrakennustöiden urakka-asiakirjajärjestelmään kuuluvan urakkaohjelman työkohtaisen osan laatimisohteen mukaan luetella urakkaohjelmassa noudatettavina asiakirjoina. Näiden säädösten, joita ilman muuta jo YSE 6 §:n c) kohdan perusteella on urakoitsijan noudatettava, luettelemisella halutaan vain korostaa niiden keskeistä merkitystä. Kansainvälisissä tarjouskilpailuissa tällaisten määräysten ilmoittamisella on sensijaan

suurempi käytännön merkitys. Tällaisia asiakirjoja ei ole yleensä tarpeen liittää tarjouspyyntöasiakirjoihin. Tarjouspyyntöön tulee kuitenkin liittää urakoitsijoille tiedoksi voimassa olevat vuokrattujen työkoneiden enimmäisohjevuokrat aina, milloin työssä todennäköisesti käytetään tällaisia koneita.

Ammattimaisella kuorma-autolla suoritettavia kuljetuksia sisältävien urakoiden yhteydessä tulee tarjouspyyntöön liittää urakoitsijoille tiedoksi TVL:n kuljetusmaksuneuvottelukunnan mietinnön ehdotusosa.

Työkohtainen työselitys

Työkohtainen työselitys täydentää sopimuspiirustuksia ja mahdollisia yleisiä työselityksiä. Työkohtaisen työselityksen laatii suunnitteluyksikkö käyttäen tarvittaessa hyväksi rakennuttajan ja tulevan valvojan asiantuntija-apua. Sisällön jaotellussa on hyvä noudattaa yleisen työselityksen tai sen puuttessa suoriteryhmittelyn jakoa. Työkohtaisessa työselityksessä ilmoitetaan sellaiset työn lopputulosta ja suoritustapaa koskevat vaatimukset, jotka eivät ilmene piirustuksissa tai yleisissä työselityksissä. Työkohtaisessa työselityksessä esitetään usein myös geoteknillisiä piirustuksia täydentävä maaperäkuvaus. Varsinaisia työkohtaisen työselityksen laatimisohteja ei ole julkaistu. Työkohtaista työselitystä laadittaessa tulee mahdollinen yleinen työselitys käydä huolellisesti läpi. Erityisesti on huomattava, että yleinen työselitys saattaa sisältää useita rinnakkaisia menetelmiä tai muita työhön liittyviä vaatimuksia. Jos rakennuttaja haluaa vaikuttaa niiden valintaan, on kyseessä oleva seikka täsmennettävä työkohtaisessa työselityksessä.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää urakkaohjelman ja työkohtaisen työselityksen yhteenniveltämiseen siten, että kummasakin esitetään vain siihen loogisesti kuuluvia asioita. On muistettava, että työselitys on luonteeltaan rakennusteknillinen asiakirja. Työkohtaiseen työselitykseen ei tule liittää geoteknikon suunnittelijaa varten antamaa lausuntoa, joka on luonteeltaan suunnitteluohje ja saattaa sisältää erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja.

TVL:n hankintojen kotimaisuutta koskevien ohjeiden mukaan työselitystä ei saa kuin poikkeustapauksissa tehdä sellaiseksi, ettei normaalissa sarjatuotannossa oleva kyseisen tarkoituksen täyttävä kotimainen tuote olisi hyväksyttävissä.

Sopimuspiirustukset

Sopimuspiirustuksilla ja erityisesti niiden pohjana olevilla maaperätutkimuksilla on keskeinen merkitys urakan myöhempää onnistumista ajatellen. Tutkimustiedot tulee liittää asiakirjoihin ainakin siltä osin, kuin niillä on merkitystä työn vaikeusasteen arviointiin ja urakoitsijan työmenetelmien valintaan. Sensijaan tietoja ja varsinkin johtopäätöksiä, jotka on tarkoitettu pelkästään suunnittelijan käyttöön, ei ole tarpeen esittää, ellei urakoitsijalta pyydetä omaa vaihtoehtoista teknillistä ratkaisua. Tällöin ne tulee lähettää urakoitsijalle informaatioaineistona. Tarjouspyyntöasiakirjoissa ei ole aiheellista ilman perusteltua syytä ilmoittaa sellaisia rakennuttajan omia johtopäätöksiä, kuin esimerkiksi kaivuvaikeusluokitus. Eri-laisten johtopäätösten teko tulee jättää urakoitsijalle.

Yleiset työselitykset

Yleiset työselitykset, joita on laadittu jo varsin monia eri töitä varten, liitetään tarjouspyyntöasiakirjoihin sellaisenaan työn sisällön edellyttämässä laajuudessa. Yleisissä työselityksissä asetetaan rakenteille ja törtavoille yleisiä vaatimuksia. Niissä esitetään myös työn kelpoisuuden toteamiseksi tarpeelliset toimenpiteet sekä tutkimustulosten dokumentointia koskevat ohjeet.

Yleisten työselitysten luonteisesti tai niitä täydentämässä voidaan käyttää myös rakennuttajan julkaisemia työturvallisuutta, ympäristönsuojelua, laadunvalvontaa yms. koskevia asiakirjoja sekä yksityisten järjestöjen julkaisemia ohjeita, normeja ja standardeja. Tällaisia asiakirjoja lueteltaessa on syytä varmistaa, että viitataan ajantasalla ja voimassa olevaan painokseen. Urakassa noudatettaviksi asiakirjoiksi on syytä määrätä vain sellaisia määräyksiä ja ohjeita, joita työssä todella tarvitaan. Painettuja, yleisesti saatavina olevia asiakirjoja ei

ole yleensä tarpeen liittää tarjouspyyntöasiakirjoihin.

Tarjous

Urakoitsijoiden tarjousten saamiseksi yhtenäiseen ja helposti vertailtavaan muotoon, on tarjoukset pyydettävä aina antamaan tarjouspyyntöön liitettyjen malliasiakirjojen mukaisina. Tarjoukseen kuuluu yksikköhintaurakoissa tarjouskirje ja massa- ja yksikköhintaluettelo. Kokonaishintaurakoissa liitetään tarjoukseen lisä- ja muutostöissä sovellettaviksi tarkoitettujen yksikköhintojen luettelo. Valmiita malliasiakirjoja, kuten tienrakennusurakan tarjouskirjemalli (TVH 732462) ja sillanrakennusurakan tarjouskirjemalli (TVH 732202), on syytä mahdollisuuksien mukaan käyttää hyväksi asiakirjoja laadittaessa. Eri-tyisesti yksikköhintaurakoiden yhteydessä tulee aina tarkastaa, että massa- ja yksikköhintaluettelon kohdejako vastaa tarkasti urakkaohjelmaan mahdollisesti kuuluvia maksu- ja mittausperusteita ja että kaikki urakkaan kuuluvat työt esiintyvät massa- ja yksikköhintaluettelossa.

Informaatioaineisto

Tarjouspyyntöön voidaan liittää lisäksi urakoitsijaa mahdollisesti kiinnostavia informaatioluonteisia tietoja. Urakkaohjelmassa tai tarjouspyyntökirjeessä tulee aina ilmoittaa, etteivät nämä tiedot sido rakennuttajaa. Tällaisia tietoja voi sisältyä liikennemääräennusteisiin, massansiirtosuunnitelmiin tms. Jos urakoitsijan toivotaan tekävän vaihtoehdoisen tarjouksen oman suunnitelman pohjalta, on mukaan aiheellista liittää myös suunnittelussa tarvittavia perusteita ja tietoja. Informaatiotietoja ei yleensä pidä liittää varsinaiseen urakkasopimukseen.

3.3.3 Tarjouspyyntöasiakirjojen laatimisessa esiintulevia erityiskysymyksiä

Hankintaurakoissa (vrt. kohta Määritelmiä) ei varsinaisten edellä esitettyjen asiakirjajärjestelmien ja niiden sisältämien asiakirjojen käyttäminen sellaisenaan aina ole tarkoituksenmukaista, koska esimerkiksi urakoitsijan suoritusvelvollisuus ja suorituksen laatu on usein mahdollista määritellä varsin lyhyesti. Selvytyden vuoksi on kuitenkin syytä myös hankintaurakoissa pyrkiä soveltamaan edellä esitettyjä urakkatarjouspyynnön laatimista koskevia yleisiä menettelytapoja ja asiakirjarakenteita. Yleiset sopimusehdot tulee aikaisemmin esitetyn perusteella määrätä sopimuksessa noudatettavaksi asiakirjaksi.

Pyydettyessä tarjouksia teknillisesti vaativista kohteista tulee rakennuttajan aina varautua tarjousten tekijäin mahdollisesti jättämiin vaihtoehtoihin tarjouksiin. Suunnitelmaa ja tarjouspyyntöasiakirjoja laadittaessa tulee pitää silmällä sitä, ettei etukäteen tarpeettomassa määrin sitouduta tarjouspyynnön perustana olevaan ratkaisuun. Yleensä tarjouspyyntö tulee laatia siten, että tarjouksen tekijöillä on mahdollisuus esittää omia teknillisiä vaihtoehtoja. Tarjouksen tekijöitä pitää pyrkiä aktivoimaan omien ratkaisujensa etsimisessä antamalla heille tarjouspyynnössä mahdollisimman paljon suunnittelun perustana olleita tietoja ja varaamalla riittävästi tarjousaikaa. Tarjouspyyntö tulee pyrkiä laatimaan siten, että myös vaihtoehtoiset tarjoukset saadaan esitystavaltaan ja kustannustiedoiltaan mahdollisimman helposti vertailtavassa muodossa.

Eräissä erikoistapauksissa, nykyisin useimmiten suurissa meriväylätöissä, saattaa olla paikallaan silloin tällöin kilpailun tehostamiseksi järjestää kansainvälinen tarjouskilpailu. Tarjouspyyntöjen laatimisessa noudatetaan tällöin edellä esitettyjä urakka-asiakirjajärjestelmiä ja asiakirjojen laatimistapoja. Tarjouspyynnön laatimisessa tulee kuitenkin kiinnittää huomiota eräisiin erityisaiheisiin. Asiakirjoista tulee ilmetä määräävä kieli (yleensä suomi tai ruotsi), jota viime kädessä käytetään sopimusta tulkittaessa, yhteisissä tilaisuuksissa ja kokous-, katselmus- yms. asiakirjoissa. Samoin tulee ilmoittaa urakoit-

sijan paikalliselle edustajalle asetettava kielitaitovaatimus. Valuuttaa koskevia määräyksiä laadittaessa tulee noudattaa Suomen Pankin antamia määräyksiä ja ohjeita. Asiakirjoista tulee ilmetä mahdollisen valuutan sidonnaisuus ulkomaan valuutan myyntikurssiin (valuutan tulee olla päivittäin Suomen Pankin noteeraama). Lisäksi tulee ilmoittaa suoritusten maksutapaa ja valuutan vaihtoa koskevat määräykset. Tullin, liikevaihtoveron ja muiden tuonnin yhteydessä suoritettavien verojen ja maksujen osalta tulee tarjouspyynnössä ilmaista keskeiset määräykset ja tarvittaessa ilmoitettava näistä asioista Suomessa voimassa olevat säädökset ja määräykset. Työvoiman käytön osalta tulee ilmoittaa mm. se, missä määrin ulkomainen yrittäjä saa käyttää ulkomaista työvoimaa. Kansainvälisten tarjouskilpailujen yhteydessä on aina syytä asettaa ehdoksi enintään 2 %:n suuruinen tarjousvakuus, jonka tulee olla voimassa kuukauden yli tarjouksen voimassaolon.

- 4 URAKKATARJOUSTEN HANKKIMINEN JA KÄSITTELY
- 4.1 Tarjousten hankkiminen
- 4.1.1 Yleistä

UrakkaA:n 5 § ja UrakkaP:n 9-13 § sisältävät varsin yksityiskohtaisia määräyksiä urakkatarjousten hankkimisesta. Yleisesti voidaan todeta, että tarjouksia tulee pyytää työn laajuuden mukaan vähintään viideltä tai jos on kysymyksessä talonrakennustyö, vähintään kymmeneltä luotettavaksi, vakavaraiseksi ja ammattitaitoiseksi tunnetulta urakoitsijalta samanaikaisesti ja kirjallisina.

4.1.2 Yleiset edellytykset tarjouspyynnön lähettämislle

Eräitä käytännön kysymyksiä tulee pitää mielessä tarjouspyyntöjä lähetettäessä:

Hankkeen rahoitus tulee olla ainakin periaatteessa selvitetty koko urakan osalta.

Rakentamisen laillisuus. Tiesuunnitelma, jota toteutettava urakka koskee, tulee olla vahvistettu tai ainakin vahvistamiskelpoinen, jolloin suunnitelman vahvistamis- ja tiepäätöksen antamisen menettelylle on varattava riittävästi aikaa ennen urakkasopimuksen allekirjoitusta. Jos työ edellyttää vesioikeuden lupapäätöstä tulee tarkastaa, että lupahakemus on vireillä ja että ainakin työn aloittamislupa vesioikeudelta voidaan saada ennen sopimuksen allekirjoittamista. Jos työlle on jo saatu vesioikeuden lupa, tulee tarkastaa, että siinä työlle asetetut ehdot tulevat otetuiksi huomioon tarjouspyyntöasiakirjoissa. Vastaavanlaatuiset seikat tulee ottaa huomioon siinä tapauksessa, että työ edellyttää rakennuslupaa.

4.1.3 Urakoitsijoiden esivalinta

Ennen tarjouspyynnön lähettämistä tulee aina suorittaa jonkinasteinen urakoitsijoiden esivalinta. Normaalisti riittää käytännön kokemukseen ja TVH:n urakoitsijarekisterin tietoihin perustuva harkinta kysymykseen tulevien urakoitsijoiden valit-

semiseksi. Myös TVH:n yksiköt saattavat antaa esimerkiksi vuosit-
sittain omia erikoisalojaan koskevia suosituksia.

Urakkatarjouksia voidaan pyytää myös sellaisilta urakoitsija-
rekisteriin kuulumattomilta yrityksiltä, jotka täyttävät sää-
dösten asettamat vaatimukset. Em. urakoitsijarekisteri ei sisällä
esimerkiksi lainkaan vain yhden piirin alueella toimivia ura-
koitsijoita. Puhelinsoitolla on lisäksi syytä varmistua urakoit-
sijan kiinnostuksesta ko. työhön. Suurissa urakoissa voidaan
halukkaita urakoitsijoita pyytää ilmoittautumaan sanomalehti-
ilmoituksella. Kirjallinen esikysely tulee kysymykseen lähin-
nä kansainvälisten tarjouskilpailujen yhteydessä.

Seuraavassa eräitä keskeisiä urakoitsijoiden esivalintaan vai-
kuttavia selkkoja:

- urakan laajuus ja töiden luonne
- yrityksen koko ja resurssit
- kokemus yrityksestä aikaisempien liikesuhteiden
perusteella
- yrityksen taloudellinen vakavuus
- alueelliset näkökohdat; rakennuspaikkakunnan tai lähi-
seudun yrittäjät aina otettava huomioon, mikäli täyt-
tävät UrakkaA:n vaatimukset
- jos ei ole kysymys vähäisestä työstä, on pyrittävä
saamaan tarjoajia eri paikkakunnilta
- muiden virastojen saamat kokemukset
- yrityksen vakuuksien saantimahdollisuudet

Lisäksi on huomattava, että UrakkaA:n 5 § 2 momentin mukaan:

Urakoitsijalla, joka on ilmoittanut olevansa halukas
tekemään tarjouksen ja joka täyttää 5 §:n 1 momentissa
mainitut edellytykset (luotettavaksi, vakavaraiseksi ja
ammattitaitoiseksi tunnettu), on oikeus, mikäli työ ei
sen johdosta viivästy, saada tarjouspyyntöasiakirjat tar-
jouksen tekemistä varten.

Myös uudet yrittäjät tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomi-
oon ja näin suoda heille tasavertainen kehittymismahdollisuus.

Tarjousvakuus voi jossain määrin toimia esivalinnan luonteisena. UrakkaA:n 5 § 3 momentin mukaan tällaisen käyttö on mahdollista "erityisestä syystä". Tällaisena erityisenä syynä voidaan tavallisesti pitää vain kansainvälistä urakkakilpailua. Jos jollekin alalle ilmestyy runsaasti uusia yrittäjiä, ja kysymys on huomattavasta urakasta, voi tarjousvakuusmenettelyn soveltaminen tällöin olla paikallaan.

4.1.4 Tarjouspyynnön tekeminen

UrakkaP:n 9 §:n mukaan mahdollisia urakkatarjousten hankkimistapoja ovat: erityinen tarjouspyyntö, sanomalehti-ilmoitus ja kuulutusmenettely. Pääsääntöisesti TVL:n urakkatarjouspyynnöissä noudatetaan suljetun urakkakilpailun periaatetta, ts. kirjalliset tarjouspyynnöt lähetetään rakennuttajan valitsemille yrityksille. Avoimen urakkakilpailun menettely, jota sanomalehti-ilmoitus ja kuulutus edustavat, voi tulla kysymykseen vain poikkeustapauksissa, esim. etsittäessä jollekin erikoistyölle työn suorittajaa.

UrakkaP:n 13 §:ssä luetellaan eräitä poikkeustapauksia, jolloin työ voidaan antaa urakoitsijalle tarjouksia pyytämättä. Niistä tavallisin tapaus on urakan yhteydessä pienehkö lisätyö. Muita poikkeuksellisesti kysymykseen tulevia tapauksia ovat: käypä hinta tiedossa, kiireellinen työ, vain tietty urakoitsija osaa työn tai kun urakkatarjouksia ei ole saatu.

Tarjousten tekemistä varten on urakoitsijalle varattava riittävästi aikaa ja mahdollisuus tutustua urakkakohteeseen itse paikalla. Usein on syytä järjestää erityinen tarjouskohteen esittelytilaisuus rakennuttajan edustajan johdolla. Jos tarjoukset joudutaan pyytämään maan ollessa lumen peitossa, tulee harkita onko tarpeen järjestää työkohteen esittely jo ennen tarjouspyyntöjen lähettämistä maan ollessa paljas. Tarjousajan riittävyys riippuu luonnollisesti urakan koosta ja työn luonteesta. Jos urakoitsijan halutaan tekevän vaihtohtoisen tarjouksen oman teknillisen ratkaisunsa pohjalta, on tämä otettava huomioon tarjousajassa. Karkeana sääntönä voidaan todeta, että osaurakoissa tarjousajan tulisi olla 2 - 4 viikkoa ja kokonaisurakoissa 3 - 9 viikkoa. Myös tarjousten ruuhkautuminen tiet-

tyyn ajankohtaan saattaa vaatia pitemmän tarjousajan. Tällaisista, varsinkin tietyissä erikoistöissä esiintyvistä ruuhkautumisista tulisi pyrkiä pääsemään eroon töiden keskitetyimmällä ohjelmoinnilla ja yhteistyöllä toisaalta eri tie- ja vesirakennuspiirien kesken ja toisaalta mahdollisuuksien mukaan muiden suurten rakennuttajien kanssa. Eräissä kausiluonteisissa töissä tiettyä ruuhkautumista lienee mahdoton täysin välttää.

Tarjouspyyntökirjeet lähetetään urakoitsijoille rakennuttajalle jäävän jakeluluettelon mukaan. Tarjouspyynnössä ei ole yleensä syytä ilmaista, keitä tarjoukset pyydetään. Tarjouspyyntökirjeen jakeluluettelo tulee myöhemmin liittää tarjousten käsittelypapereihin. Tarjoukset tulee käytännön syistä yleensä määrätä jätettäväksi ilmoitettuna määräpäivänä klo 13.00 mennessä.

Kohdan 3.3.2 mukaisesti rakennuttaja voi antaa tarjouspyyntöä täydentäviä lisäselvityksiä. Jos painavaa syytä ilmenee, voidaan tarjousaikaa jatkaa. Tarjousaikaa ei saa kuitenkaan jatkaa enää sen jälkeen, kun ilmoitettu määräaika on kulunut umpeen.

Tarjous tulee pyytää lähettämään rakennuttajalle erityisessä tarjouskuoressa (TVH 739302) tai tarjouspussissa (TVH 739303) sen erottamisen helpottamiseksi muun postin joukosta. Tarjouskuori on lisäksi syytä määrätä varustettavaksi tarjouspyyntökirjeessä ilmoitetulla tunnusmerkinnällä. Tarjouspyyntöasiakirjat tulee määrätä palautettavaksi määräajassa tarjousten jättämiseen varatun ajan päättymisen jälkeen.

4.1.5. Tarjouspyynnön lähettäminen tiedoksi TVH:een

Pyydettyessä tarjouksia kohteista, joista urakan ratkaisu kohdan 4.3 perusteella todennäköisesti tulee alistettavaksi ylemmän viranomaisen ratkaistavaksi, tulee tarjouspyyntöasiakirjat lähettää tiedoksi TVH:lle samanlaisesti kuin ne lähetetään urakoitsijoille. Samoin tulee menetellä kaikissa sillanrakennuksen erikoistöiden (teräsrakenne-, jännitys-, suurpaalu-, maalaus-, yms. töiden) sekä vesitie- ja päällystysurakoissa.

4.2 Tarjousten käsittely

4.2.1 Yleistä

UrakkaA:n 6-9 § ja UrakkaP:n 14-19 § antavat varsin yksityis-

kohtaiset määräykset tarjousten avaamisesta, käsittelystä ja hyväksymisestä. Yhtenä tärkeänä lähtökohtana valtion urakoinnissa on pidettävä tasapuolisuuden vaatimusta. Varsinaisista tarjousehdoista ei tarjousten avaamisen jälkeen neuvotella, tarjous joko hyväksytään tai hylätään periaatteessa sellaisena kuin se on annettu. Tarjouksen tekijää voidaan kuitenkin pyytää antamaan selvityksensä tarjoukseen mahdollisesti sisältyvästä epäselvyydestä. Puhtaasti teknillisistä tai muodollista luokkaa olevista selkoista voidaan rakennuttajan ja tarjouksen tekijän kesken myös neuvotella ennen sopimuksen allekirjoittamista myöhempien epäselvyyksien välttämiseksi.

Tarjouksen kirjekuoreen tai muuhun päällykseen tulee merkitä saapumisen päivämäärä ja kellonaika. Tarjoukset tulee avaus-tilaisuuteen saakka säilyttää avaamattomina lukitussa säilytyspaikassa.

4.2.2 Tarjouksen peruuttaminen

Tarjouksen jättäjä voi peruuttaa antamansa tarjouksen joko kirjeitse tai sähköitse. TVL:n urakka-asiakirjoissa lähdetään yleensä siitä, että peruutus tulee saapua rakennuttajalle ennen tarjousten jättämiselle varatun ajan päättymistä. Tämä määräys on tulkittava käytännön perusohjeeksi, jonka mukaisesti meneteltäessä peruutus on aina kiistaton. Oikeustoimilain mukaan tarjous on tekijänsä oikeudellisesti sitova vasta siitä hetkestä lähtien, kun vastaanottaja on ottanut siitä selon, ts. kun tarjoukset on avattu. Tarjouksen tekijä voi siis peruuttaa tarjouksensa ja vapautua sitoumuksestaan, jos peruutus saapuu tarjousten pyytäjälle ennenkuin tämä on avannut tarjoukset tai viimeistään silloin kuin avaus tapahtuu. Edellä esitetyn perusteella tarpeettomien epäselvyyksien välttämiseksi tarjoukset on pyrittävä avaamaan välittömästi tarjousten jättämiselle varatun määräajan päätyttyä.

Saatuana edellä selostetun tarjouksen peruuttamisilmoituksen tulee tarjouksen pyytäjän ilman aiheetonta viivytystä aina kirjallisesti ilmoittaa peruutuksen jättäjälle oma kantansa asiaan.

Tarjousten avaustilaisuuden jälkeenkin saapuneella peruutuksella voi poikkeuksellisesti olla vaikutusta, milloin oikeustoilmaissa ilmaistut erityisedellytykset ovat olemassa. Tässä tapauksessa peruutuksen on tultava tarjouksien pyytäjän tietoon ennen kuin tarjous on vaikuttanut määrävästi tarjouksia pyytäneen toimintaan, esim. johtanut joidenkin tarjousten karsimiseen tai johonkin hyväksyvään päätökseen. Peruutuksen pätevyys edellyttää, että erityiset asianhaarat antavat siihen aiheen. Tällaisia voivat olla todistettavat ja olennaiset erehdykset, joista johtuen tarjous on saanut toisen sisällön kuin se olisi saanut, ellei tekijä olisi erehtynyt. Käytännössä valtion urakoinnissa tällaiset tilanteet tulee ratkaista UrakkaA:n 8 §:n mukaan. Siellä tarjousten saajalle on asetettu eräissä tapauksissa tarjousten hylkäämisvelvoite.

4.2.3 Tarjousten avaaminen

UrakkaP:n 15 §:ssä on annettu määräykset tarjousten avaamisesta. Saapuneet tarjoukset avataan niiden antamista varten ilmoitetun määräajan jälkeen erityisessä avaustilaisuudessa, jossa saavat olla läsnä vain siihen nimetyt henkilöt. Nimetyistä, vähintään kolmesta henkilöstä yksi valitaan puheenjohtajaksi. Tarjousten avaamisesta tulee aina laatia pöytäkirja, jonka kaikki läsnäolijat allekirjoittavat. Pöytäkirjaan on merkittävä vähintään seuraavat asiat:

Yleistiedot:

- rakennustyömaan virallinen nimi ja työn nimi sekä sijaintipaikkakunta
- urakoitsijat, joilta tarjouksia on pyydetty kotipaikkatietoineen
- tarjousten jättämisaajan päättymishetki
- tarjousten avaamisen ajankohta

Tarjoukset:

- urakoitsija
- urakkahinta tai hinnan laskemisperusteet, jos hinta ei suoraan ilmene tarjouksesta
- tarjouksen määräaikaisuus
- tarjouksessa huomattavat poikkeamat tarjoukskyselystä.

Ennen tarjousten avaamista on aina varmistauduttava, että kaikki rakennuttajalle, ts. rakennuttajan ilmoittamaan lähetysosoitteeseen, saapuneet tarjoukset (myös määräajan jälkeen saapuneet) ovat mukana avaustilaisuudessa. Avaustilaisuudessa on käsiteltävä myös määräajan päättymisen jälkeen saapuneet tarjoukset. Jos lähetyksen postileimasta tai muista selkoista on pääteltävissä, ettei myöhästymistä voida lukea urakoitsijan syyksi, on tarjous otettava huomioon. Muussa tapauksessa se palautetaan avaamattomana. Avaustilaisuuden jälkeen saapuneet tarjoukset tulee palauttaa avaamattomina lähettäjäälle.

On myöskin huomattava, että UrakkaA:n 5 §:n 1 momentin mukaan myös pyytämättä annetut urakkatarjoukset on käsiteltävä.

Rakennuttaja voi sen jälkeen, kun tarjouksista on otettu selko, ilmoittaa tarjouksen tehneille urakoitsijoille halvimman tarjouksen tekijän ja tarjoushinnan. Po. ilmoitus on yleensä aiheellista tehdä, ellei erityistä syytä ilmene. Puhelinilmoitus on sopivin tapa. Ennen ilmoituksen tekemistä on syytä tarkastaa, ettei tarjouksiin sisälly laskuvirheitä. Ilmoituksen yhteydessä on syytä tähdentää, ettei kysymys ole lopullisesta urakoitsijan valinnasta. Muilta osin tarjouksiin ja urakoitsijan valintaan liittyvät tiedot ovat salaisia, kunnes urakkasopimus on tehty.

Avaustilaisuus voidaan järjestää julkiseksi edellyttäen, että tarjousvakuudet on annettu. Tällainen menettely tulee aiemmin esitetyn perusteella harvoin kysymykseen TVL:n urakoissa. Julkisessa avaustilaisuudessa, jossa em. nimettyjen henkilöiden lisäksi saa olla läsnä tarjouksen jättäneiden yritysten edustajat, ilmoitetaan tarjouksen tehneiden urakoitsijoiden nimet ja tarjoushinnat.

4.2.4 Tarjousten vertailu ja urakoitsijan valinta

UrakkaA:n 7-9 §:ssä ja UrakkaP:n 16-19 §:ssä annetaan määräyksiä urakkatarjousten vertailusta ja urakoitsijan valinnasta.

Tavoitteena tarjousten vertailussa on löytää valtion kannalta

edullisin tarjous. UrakkaA:n mukaan ei yksinomaan tarjoushinta tule pitää ratkaisevana. Tarjousten sisällön ja urakoitsijan suorituskyvyn perusteella tulee arvioida myös työn lopulliset rakennuskustannukset ja laatu- ym. seikat.

Tarjousten vertailun helpottamiseksi on yleensä tarpeen laatia erityinen vertailutaulukko, johon kokonaishinnan lisäksi yksikköhintapohjaisissa kokonaisurakoissa tulee merkitä hintajaotelu päälitteratason jaolla ja yksikköhintajaolla osurakoissa.

Edullisimmaksi havaitun tarjouksen perusteella saatavaa urakoitsijan vertailuhintaa on aina, milloin mahdollista, verrattava rakennuttajan omaan vertailuhintaan sen seikan selvittämiseksi, onko ilmoitettu tarjoushinta rakennuskustannukset ja riittävä yrittäjävoitto huomioottaen kohtuullinen. Urakoitsijan vertailuhintaan tulee sisällyttää arvioidut valvontakustannukset. Oman vertailuhinnan laskemisessa tulee noudattaa seuraavaa ohjetta:

- a) Jos rakennuttajalla on käytännössä mahdollisuus ko. työn tekemiseen omana työnä, merkitään kustannuksiksi kohteen työmaatason kokonaiskustannukset (= työkohtekustannukset + kohteen yhteiskustannukset). Kustannuksia laskettaessa on lisäksi otettava huomioon myös sellaiset kustannustekijät kuin mahdollinen takuuvuorote, erityiset työriskit jne. aivan kuin edellytetään huolellisen urakoitsijan tekevän tarjoustaan laskiessa. Suotavaa olisi, että tämä ns. oma tarjous jätettäisiin määräaikana kuten muutkin tarjoukset ja avattaisiin näiden kanssa samanaikaisesti. Jos rakennuttajan ja urakoitsijan vertailuhintojen ero on vähintään 5 % valitaan pääsääntöisesti halvemman hinnan mukainen työn suoritustapa. Jos hintojen ero on edellä mainittua pienempi, noudatetaan toteuttamistavan ratkaisemisessa tapauskohtaista harkintaa.

- b) Jos rakennuttajalla ei ole mahdollisuutta tehdä ko. työtä omana työnä, käytetään oman vertailuhinnan laskemisessa perustana vastaavanlaatuisten töiden suorittamisessa todettuja paikallisen hintatason mukaisia hintoja.

UrakkaA:n 8 §:ssä on ilmoitettu ne tapaukset, joissa tarjous tulee tai voidaan hylätä. Tarjous tulee hylätä mm., jos tarjouksen tekijän suoritusmahdollisuuksien todetaan tarjouksen tekemisen jälkeen tulleen sidotuiksi valtion muihin töihin. Jos jonkun tarjoajan jättämien TVL:n eri töitä koskevien tarjousten todetaan samanaikaisesti olevan edullisimpia kahdessa tai useammassa kohteessa eikä ko. urakoitsija pysty niitä samanaikaisesti suorittamaan, tulee asia esimerkiksi piirien keskinäisiin neuvotteluihin ratkaista valtiolle edullisimmalla tavalla. Jos edellä kuvattu tilanne vallitsee TVL:n ja jonkin muun valtion viraston töitä koskevan tarjouksen suhteen, tulee urakoitsijan valinta aina saattaa TVH:n ratkaistavaksi.

Erityisesti on huomattava, ettei tarjousta, joka poikkeaa tarjouspyynnöstä, tule automaattisesti hylätä. Näinollen myös pyytämättä saadut vaihtoehtoiset tarjoukset on aina tutkittava ja selvitettävä onko niiden pohjalta löydettävissä edullisin toteutusvaihtoehto. Kun on kysymys urakoitsijan omaan teknilliseen suunnitelmaan perustuvan tarjouksen hyväksymisestä, tulee asiasta pyytää lausunto alkuperäisen suunnitelman hyväksyneeltä yksiköltä. Jos urakkasopimuksen tekemisestä päätetään TVH:ssa, tulee lausuntopyyntö liitteineen lähettää tiedoksi asianomaiseen toimistoon.

Jos edullisimmaksi havaittua tarjoushintaa on pidettävä liian korkeana, tai rakennustyö lykkääntyy tai siihen muuten on erityistä syytä, voidaan kaikki tarjoukset UrakkaA:n 9 §:n mukaan jättää huomioon ottamatta. Tästä on viipymättä ilmoitettava tarjouksen tekijöille. Tämän jälkeen on mahdollista järjestää tarvittaessa uusi tarjouskilpailu, johon voidaan ottaa mukaan myös uusia yrittäjiä. Tarjouksen pyytäjällä ei ole korvausvelvollisuutta tarjouksen tekijöille sen perusteella, että kaikki tarjoukset on hylätty.

Niistä tarjoajista, joiden tarjoukset saattavat tulla kysymykseen (yleensä kolme halvinta), on yleensä syytä hankkia luottotiedot. Näiden ja mahdollisesti muiden saatavissa olevien tietojen avulla on pyrittävä saamaan mahdollisimman tarkka kuva yrityksen taloudellisista mahdollisuuksista rakennustyön suorittamiseen. Jos luottotiedot osoittavat, että tarjouksen tekijän taloudellinen tila ei ole hyvä, luottotiedoissa on käytetty esimerkiksi sanontaa: "vain varovainen luotonanto mahdollinen" tms., on yleensä valtion edun mukaista jättää tällaisen yrittäjän tarjous huomioonottamatta. Tällainenkin yrittäjä, joka on antanut selvästi edullisimman tarjouksen ja jonka todetaan pystyvän hankkimaan sopimuksen edellyttämät vaakuudet ja jos lisäksi on ilmeistä, ettei työn suorittamatta jättämisestäkään aiheudu vahinkoa valtiolle, voidaan ottaa huomioon. UrakkaP:n määräyksestä poikkeavasti on luottotietojen voimassaoloaika TVL:n töissä Kulk.M:n kirjeen n:o 3433/8.12. 1961 nojalla 3 kk, ellei epäilystä urakoitsijan taloudellisen aseman muuttumisesta ole ilmennyt.

Myös urakalla töitä toteutettaessa tulee kiinnittää huomiota laitoksen toiminnansuunnittelusta annettujen ohjeiden kohtaan, jossa kehoitetaan pyrkimään käyttämään laitoksen töissä enenevässä määrin kotimaisia koneita. Niinpä urakkatarjouksien vertailun yhteydessä valtion etua harkittaessa tulee kiinnittää huomiota myös urakan toteuttamisessa käytettävän konekaluston kotimaisuusasteeseen. Tällöin muutoin tasavertaisten tarjousten kysymyksessä ollessa tulee etusijalle asettaa se yrittäjä, jonka työn toteutukseen käytettävän kaluston kotimaisuusaste on suurin. Edellä selostettu vertailu edellyttää sitä, että urakoitsija veloitetaan tarjouksensa yhteydessä ilmoittamaan myös ne koneresurssit, joita hän ko. työssä tulee käyttämään.

Urakoitsijan valinnasta tulee laatia joko kirjemuistio tai pöytäkirja, jonka liitteeksi tulee laadittu hintavertailutaulukko. Asiakirjaan merkitään myös muut tarjousten käsittelyyn vaikuttaneet seikat: urakoitsijan suoritusmahdollisuudet, sitoutuminen tarjouksen tekemisen jälkeen muihin valtion töihin, vakavaraisuustiedot, perustelut, jos ehdotetaan hyväksyttäväksi alinta korkeampi tarjous, tarjousten hylkäysperusteet sekä ehdotus tarjouksesta, jonka perusteella sopimus solmitaan.

4.3 Urakan ratkaisun alistaminen ylemmälle viranomaiselle

4.3.1 Alistaminen TVH:n ratkaistavaksi

TVL:n vahvistetun työjärjestyksen mukaan piiri-insinööri päättää piirin toimista solmittavista urakkasopimuksista, jos urakkahinta talonrakennusurakoissa ei ylitä 100 000*markkaa ja muissa urakoissa 1 000 000*markkaa, ellei TVH ole asiasta muuta päättänyt. Muussa tapauksessa urakka on alistettava TVH:n ratkaistavaksi. TVH:n sisällä ratkaisuväliltä on työjärjestyksen mukaan seuraava: TVL:n istunnossa ratkaistaan urakat, joiden urakkahinta on yli 20 000 000 mk. Pääjohtaja päättää yli 5 000 000 mk:n ja osastopäällikkö alle 5 000 000 mk:n urakoista.

Jos erityisyyttä on tehtävä tavanomaisesta poikkeava urakkasopimus, tulee asiasta ennen sopimuksen solmimista neuvotella TVH:n ao. toimiston kanssa ja niin sovittaessa jättää myös edellä mainittuja alistamisrajoja pienempi urakka TVH:n ratkaistavaksi. Urakka tulee alistaa TVH:n ratkaistavaksi myös siinä tapauksessa, että edullisimman tarjouksen antaneella urakoitsijalla on samanaikaisesti edullisin tarjous myös muulle valtion virastolle eikä urakoitsijan suorituskyky riitä molempien töiden samanaikaiseen suorittamiseen. TVH:n ratkaistavaksi tulee tarvittaessa alistaa myös ne urakat, joihin sisältyy sillanrakennustöiden erikoistöitä, kuten teräsrakenne-, jännitys-, suurpaalu- ja maalaustöitä sekä muita töitä, jotka toistuvat verrattain harvoin saman piirin alueella.

Kun urakka edellä esitetyn perusteella pitää alistaa TVH:n ratkaistavaksi, tulee tie- ja vesirakennuspiirin liittää esityksensä mukaan seuraavat asiakirjat:

- avaustilaisuuden pöytäkirja
- käsittelymuistio tai -pöytäkirja hintavertailuineen
- tarjouspyyntökirjelmä liitteineen, ellei sitä ole jo aikaisemmassa vaiheessa lähetetty
- numeerisesti tarkistetut tarjoukset kirjekuorineen
- luottotiedot, jotka eivät saa olla kolmea kuukautta vanhemmat, kolmesta halvimmasta tarjouksen tehneestä
- urakkasopimusluonnos kaikkine liitteineen allekirjoituskunnossa.

* Huom. Alistamisrajat muuttunevat

vuoden 1977 aikana.

Alistettaessa urakka TVH:n ratkaistavaksi tulee luottotiedot, ellei niitä ole liitetty alistamisasiakirjoihin, urakan käsittelyn jouduttamiseksi, tilata etukäteen suoraan TVH:n ao. toimistolle lähetettäväksi. Ennen luottotietojen tilaamista on tie- ja vesirakennuspiirin turhan päällekkäisyyden välttämiseksi syytä puhelimitse tarkistaa, onko TVH:ssa halutut luottotiedot jo valmiina.

4.3.2 Alistaminen ministeriön ratkaistavaksi

Valtion tulo- ja menoarvion soveltamista koskevien määräysten/11.2.1977 mukaan urakointiin liittyvät toimenpiteet ovat rakennuttajana toimivan viraston ja laitoksen asia. Määräyksissä on kuitenkin lueteltu kuusi tapausta, jolloin urakasta on pyydetty valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnan lausunto:

1. työ ei sisälly ao. vuodelle vahvistettuun työohjelmaan;
2. sopimusta ei katsota voitavan tehdä halvimman tarjouksen tehneen kanssa, jos työ kokonaisurakkana ylittää 3 000 000 markkaa tai osaurakkana 1 500 000 markkaa;
3. urakkatarjousten perusteella tarkistettu kustannusarvio nousee hyväksytyyn tulo- ja menoarvion tai eduskunnalle annetun tulo- ja menoarvioesityksen käyttöperusteluissa ilmoitetusta kustannusarviosta enemmän kuin tilastokeskuksen laskema rakennuskustannustason mahdollinen nousu edellyttää tai jos työllisyysvaroilta rakennettavan hankkeen tarjousten perusteella tarkistettu kustannusarvio kohooa työllisyysohjelmassa vahvistetusta kustannusarviosta;
4. työn laajuus tarkistetun kustannusarvion puitteissa poikkeaa enemmän kuin 5 %:lla määrärahan käyttöperusteluissa ilmoitetusta määrästä;
5. rakentamiseen käytettävissä olevat varat eivät riitä ao. vuoden aikana toteutettavan työn osan rahoittamiseen;
6. ao. ministeriö on pidättänyt itselleen oikeuden urakasopimuksen tekemiseen tai rakennuttajana on rakennustoimikunta tai vastaava elin.

Valtion tulo- ja menoarvion soveltamishojden edellyttämä urakan alistaminen valtioneuvoston raha-asiaivaliokunnalle tapahtuu samoilla asiakirjoilla, joita käytetään TVH:een alistamisessa. Piirin tulee lähettää lausunnon hankkimispyyntö TVH:n ao. toimistolle.

Lisäksi huomattakoon, että MKH:n määrärahoilla toteutettavat vesitieuratkat yleensä alistetaan MKH:n hyväksyttäviksi.

5 URAKKASOPIMUKSEN SOLMIMINEN

5.1 Yleistä

Sen jälkeen, kun rakennuttaja on ottanut selon tarjouksista, on urakoitsija jo tullut sidotuksi tarjoukseensa. Tarjouksista voidaan katsoa otettavan selko jo avaustilaisuudessa, kun tarjoushinnat merkitään pöytäkirjaan. Urakkatarjouksen hyväksymisestä tulee mieluummin kirjallisesti ilmoittaa tarjouksen antajalle ja ilmoittaa samalla sopimuksen allekirjoitusaika ja -paikka. Joskus on käytännön syistä myös itse sopimuksen allekirjoitus joustavinta hoitaa postitse.

5.2 Sopimusasiakirjojen kokoaminen ja niille asetettavat vaatimukset

Tarjouspyyntöasiakirjat ja tarjous yhdistetään sopijapuolten allekirjoittamalla urakkasopimuksella sopimusasiakirjakokonaisuudeksi. Urakkasopimuslomakkeena käytetään LM:n 3.2.1975 vahvistamaa kaavaketta kaikissa kirjallisissa urakkasopimuksissa, joihin liitetään YSE. Talonrakennuksen urakoissa käytetään kuitenkin VM:n 11.2.1975 vahvistamaa kaavaketta. Urakkasopimus on ainoa asiakirja, jossa voidaan muuttaa YSE:n määräyksiä ja ilmoittaa YSE:ssä määrätystä poikkeava asiakirjojen pätemisjärjestys. UrakkaP:n 20 §:ssä todetaan, että "mikäli sopimuskaavakkeiden tai -ehtojen käyttäminen jossakin rakennusurakassa ei ole tarkoituksenmukaista, on laadittavassa urakkasopimuksessa määritettävä ainakin urakoitsijan suorituksen paljous, laatu ja suoritus aika sekä rakennuttajan vastasuorituksen määrä ja maksuaika". Jos edellä kuvattuun menettelyyn on erikoistapauksessa syytä mennä, on asiasta aina ensin sovittava TVH:n kanssa.

Urakkasopimuskaavakkeen täyttämisen ja sopimusasiakirjojen kokoamisen lähtökohhta on se, että sopimuksen tulee perustua tarjouspyyntöön ja rakennuttajan mahdollisesti antamiin kirjallisiin lisäselvityksiin sekä tarjoukseen. Toisin sanoen mitään tarjouspyynnön ja tarjouksen tiedoista poikkeavia lisäyksiä ja vähennyksiä urakkaan ei saa tehdä. Tarjouspyyntöön sisältyneet vaihtoehdot ja ehdolliset osat tai hyväksytyksi tullut urakoitsijan oma vaihtoehtoinen tarjous voidaan kuitenkin lyödä lukkoon

tai sisällyttää sopimukseen. Urakkasopimuksen liiteasiakirjat muodostuvat yleensä tarjouspyynnön liitteistä, tarjouspyyntökirjeestä ja mahdollisesti sitä täydentävistä kirjallisista lisäselvityksistä sekä urakoitsijan tarjouksesta.

Urakkaohjelmassa noudatettaviksi määrättyjä säädöksiä, julkisia määräyksiä ja ohjeita yms. asiakirjoja, jotka ovat yleisesti tunnettuja ja yleisessä myynnissä, ei ole syytä liittää sopimusasiakirjoihin. Kaikki sopimusasiakirjat varustetaan urakka-sopimuskäytännön mukaisella liitenumeroinnilla. Tämän lisäksi allekirjoitettavissa sopimuskappaleissa sopimusasiakirjat sidotaan yhteen narulla ja paperisinetillä.

5.3 Allekirjoitus

Urakkasopimuksen allekirjoittajilla täytyy olla allekirjoitus-oikeus. TVL:n puolesta nimenkirjoitusoikeus määräytyy laitoksen työjärjestyksen tai erikseen kirjallisesti annetun delegoinnin perusteella. TVL:n edustajan on ennen sopimuksen allekirjoitusta varmistauduttava siitä että, kun sopijapuolena on muu kuin yksityinen toiminimen omistaja, sopijapuolen puolesta sopimuksen allekirjoittaa henkilö, joka on oikeutettu kirjoittamaan po. yhteisön nimen sitä velvoittavin vaikutuksin, taikka tällaisen henkilön valtuuttama asiamies.

Osakeyhtiön ja osuuskunnan nimenkirjoitusoikeus selviää parhaiten kaupparekisteriotteesta, jollainen on parasta vaatia nähtäväksi ennen allekirjoitusta. Samoin tulee menetellä kaupparekisteriin merkittyjen avointen yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden kanssa. Jos yhtiötä ei ole merkitty kaupparekisteriin, on sopimuksen avoimen yhtiön puolesta allekirjoitettava kaikkien yhtiömiesten ja kommandiittiyhtiön puolesta kaikkien henkilökohdaisesti vastuunalaisten yhtiömiesten taikka ainakin sen tai niiden vastuunalaisten yhtiömiesten, joiden nimi ilmenee yrityksen käyttämästä toiminimestä. Jos sopijapuolena on työyhtymä, tulee kaikkien työyhtymän osakkaiden (yhteisö tai yksityinen) allekirjoittaa sopimus työyhtymän puolesta. Työyhtymän perustamissopimus tulee vaatia nähtäväksi viimeistään allekirjoitustilaisuudessa.

Urakkasopimusta ei pidä allekirjoittaa ennenkuin kohdassa 4.1.2 mainitut edellytykset ovat olemassa.

5.4 Sopimuksen allekirjoittamisesta tehtävät ilmoitukset

5.4.1 Ilmoitus urakkatarjoukset jättäneille

Urakkasopimuksen allekirjoittamisen ja työnaikaisen vakuuden hyväksymisen jälkeen on rakennuttajana toimivan yksikön hyvän tavan mukaisesti syytä lähettää kaikille tarjoukset jättäneille yrittäjille ilmoitus, josta ilmenee, kenen kanssa ja milloin urakkasopimus on allekirjoitettu sekä urakkahinta. Tämän lisäksi voidaan ilmoittaa luettelo kaikkien muiden tarjouksen jättäneiden urakkahinnoista suuruusjärjestyksessä yrityksen nimeä mainitsematta. Tällainen ilmoitus merkitsee käytännössä myös sitä, että tarjousten voimassaoloaika päättyy, vaikka tarjouspyynnössä ilmoitettu voimassaoloaika ei vielä olisikaan kulunut umpeen.

5.4.2 Tulo- ja menoarvion soveltamishjeiden mukaiset ilmoitukset

Urakan allekirjoittamisen jälkeen tulee valtion viraston tai laitoksen lähettää valtion tulo- ja menoarvion soveltamismääräysten kulloinkin edellyttämä ilmoitus.

Voimassaolevien tulo- ja menoarvion soveltamismääräysten mukaan tulee edellä mainittu ilmoitus urakkasopimuksen tekemisestä lähettää valtiontalouden tarkastusvirastolle ja työvoimaministeriölle niissä tapauksissa, joissa kokonaiskustannukset ovat yli 1 500 000 mk. Ilmoituksesta, joka tulee lähettää kahden viikon kuluessa sopimuksen allekirjoittamisesta, tulee käydä ilmi, kenelle urakka on annettu ja selvitys urakkahinnasta tai sen määräämisperusteista (yksikköhinnat tms.). Valtiontalouden tarkastusvirastolle lähetettävään ilmoitukseen on liitettävä lisäksi selvitys siitä, keiltä urakkatarjouksia on pyydetty sekä urakkatarjousten vertailutaulukko. Vastaavanlainen ilmoitus tulee lähettää valtiontalouden tarkastusvirastolle myös silloin, kun urakkasopimusta ei tehdä halvimman tarjouksen tehneen kanssa.

Jos ilmoitusveloitteen piiriin kuuluva urakkasopimus tehdään tie- ja vesirakennuspiirissä, tulee piirin toimittaa TVH:n ao. osastolle viikon kuluessa ilmoitus sopimuksen allekirjoittamisesta. Ilmoituksen mukana tulee lähettää jäljennökset 3 kpl:nä seuraavista asiakirjoista:

- urakkatarjouspyyntökirjeen lähetysluettelo
- hintavertailutaulukko ja jos on kysymys jälkimmäisestä tapauksesta, käsittelymuistio tai -pöytäkirja
- sopimuksen allekirjoittaneen urakoitsijan tarjous massa- ja yksikköhintaluetteloinen.

TVH laatii em. asiakirjojen perusteella valtiontalouden tarkastusvirastolle ja työvoimaministeriölle lähetettävät ilmoitukset.

Liitteessä n:o 9 on esitetty yhteenvetotaulukko urakkatarjosten käsittelyyn liittyvistä alistamisista ja ilmoituksista.

6 URAKAN VALVONTA
6.1 Yleistä

Yleismääräykset urakoiden valvonnan järjestämisestä sisältyvät UrakkaA:n 5 lukuun ja UrakkaP:n 7 lukuun. Urakan valvonta on pääsääntöisesti piirin tehtävänä. Myös niiden urakoiden osalta, jotka allekirjoitetaan TVH:ssa, velvoitetaan piiri järjestämään käytännön työnvalvonnan. TVL:n vahvistetun työjärjestyksen mukaan urakan valvonnan järjestämisestä tie- ja vesirakennuspiirissä vastaa toimialapäällikkö.

6.2 Valvontaohjeet

Urakan valvonnan järjestämisestä ja hoitamisesta on TVH julkaisut useita varsin seikkaperäisiä urakanvalvonta- ja laadunvalvontaohjeita. Niistä luettelo seuraavassa:

- Tienrakennusurakan valvonta	TVH 732718
- Vesitieurakan valvonta	TVH 752993
- Päälystystöiden valvontaohje	TVH 732815
- Murskaustyön valvontaohje	TVH 732810
- Alusrakenteen ja päälysrakenteen sitomattomien osien laadunvalvonta	TVH 732816

Varsinaiset urakanvalvontaohjeet (kaksi ensiksi mainittua) toimivat lähinnä rakennuttajan valvontahenkilöstön käsikirjoina, eikä niitä yleensä liitetä urakkasopimukseen. Suoranaisia teknillisen laadunvalvonnan suoritusohjeita sisältävät asiakirjat (kolme viimeksi mainittua) liitetään yleensä ao. töissä sopimusasiakirjoihin tai ilmoitetaan urakassa noudatettaviksi asiakirjoiksi.

Edellä lueteltujen valvontaohjeiden lisäksi TVH:n toimesta on saatettu käyttöön useita lomakkeita ja erillisiä ohjeita.

Tienrakennusurakoiden valvontaa varten on julkaistu seuraavat lomakkeet: mittauspöytäkirja (TVH 732903), mittausluettelo (TVH 732904), indeksitarkistuslaskelma (TVH 732905), laskuluettelo (TVH 732906), lisäsopimus (TVH 732907), lisäsopimusluettelo (TVH 732908), urakan toteutumารaportti (TVH 732909), tienrakennusurakan loppuyhteenveto (TVH 732996) ja työmaapäiväkirja (TVH 733054).

Päällystysurakoiden valvontaa varten on julkaistu seuraavat lomakkeet: asfalttiaseman työvuoroilmoitus (TVH 732812), asfalttiaseman puolikuukausi-ilmoitus (TVH 732819), asfalttiurakan loppuilmoitus (TVH 732900), asfalttiurakan työvirheluettelo (TVH 732901) ja päällystystyömaan päiväkirja (TVH 733055). Päällystystöiden loppukatselmuksen pitämistä varten on julkaistu erillinen moniste "Ohjeita päällystysurakan loppukatselmuksmiehelle". Vesitietöitä varten on julkaistu vesitieurakan valvontajulkaisuun liittyvä moniste "Asiakirjamallit", joka sisältää laajan kokoelman urakka-asioiden hoidossa käytännössä syntyneitä asiakirjoja.

6.3 Urakoitsijan taloudellisen aseman valvonta

Urakointiliikkeet toimivat suuressa määrin lainarahoituksen turvin. Niiden taloudellinen asema on tästä johtuen varsin herkkä niin kansantaloudessa ilmeneville suhdannehäiriöille kuin yritysten toiminnassa sattuville häiriöille. Tämä seikka tulee aina ottaa huomioon myös urakan valvonnassa, sillä mahdollisesta vakuus- ja vakuutusturvasta huolimatta urakointiliikkeen suoritushäiriö tai vararikko voi aiheuttaa vahinkoa myös rakennuttajalle.

Urakoitsijan suoritushäiriöistä valtiolle mahdollisesti aiheutuvien vahinkojen pienentämiseksi tulee valvonnassa kiinnittää huomiota urakoitsijan suoritettavaksi erääntyneiden maksujen (esim. kuorma-autoilijoille ja työntekijöille) suoritustapaan. Laiminlyönnit tällaisissa maksusuorituksissa saattavat useissa tapauksissa antaa ennakoivan vihjeen urakoitsijan taloudellisen aseman kehityssuuntauksesta. Edellä kuvatuista häiriöiden tullessa tietoon tulee valvojan ottaa heti yhteys urakoitsijaan ja tarpeen vaatiessa käyttää urakkasopimuksen suomaa oikeutta urakoitsijaa kuulematta pidättää maksueristä urakoitsijalta suorittamatta jääneet ja erääntyneet maksut siltä osin kuin tästä on sopimuksessa määrätty. On kuitenkin muistettava, että rakennuttajalla on em. saataviin nähden ainoastaan pidätysoikeus eikä urakoitsijan ja takaajan kanssa asiasta sopimatta oikeutta maksaa niitä eteenpäin.

Urakoitsijoiden taloudellisesta asemasta kertovia tietoja saat-
taa löytyä myös talousalan sanoma- ja aikakaus-
lehdistä ja virallisesta lehdestä. Huomio tulee kiinnittää eri-
tyisesti ns. protestilistatietoihin. Yritysten taloudellisen
tilan ennakoimiseen voidaan eräiden viimeaikaisten tutkimusten
mukaan käyttää myös yritysten tasetietoja. Tämä edellyttää kui-
tenkin yleensä useampivuotista seurantaa ja erikoisasiantunte-
musta.

Koska luottotiedoista saatavat tiedot ovat usein varsin puut-
teellisia, voivat urakoitsijan taloudellisesta tilasta muuta
kautta saadut tiedot olla tärkeitä myös urakkatarjousten kä-
sittelyvaiheessa. Urakoitsijoiden taloudellisen tilan seuran-
taan tulee urakka-asioiden hoidosta muutoinkin vastuussa ole-
vien kiinnittää huomiota.

6.4 Rakennuttajan toimenpiteet konkurssin sattuessa

Seuraavassa annetaan rakennuttajalle, olipa tämä sitten tie-
ja vesirakennuspiiri tai TVH, käytännön toimintaohjeita raken-
nustyön loppuunsaattamisesta ja TVL:n edun valvomisesta ura-
koitsijan jouduttua asetetuksi konkurssiin. Tällaisen tilanteen
ilmetessä tulee TVH:n hallinto-osaston oikeustoimisto pitää
jatkuvasti tilanteen tasalla, ja sen kanssa on neuvoteltava
kulloisistakin toimenpiteistä. Tässä selostettua menettelyä
voidaan soveltuvin osin noudattaa muissakin urakkasopimuksen
purkamistapauksissa. Toimenpiteiden suoritusjärjestys voi olla
toinenkin esimerkiksi vakuuksien määrääjoista johtuen. Ennen
virallisiin toimenpiteisiin ryhtymistä on usein paikallaan jär-
jestää osapuolten kesken alustava neuvottelu kuvan saamiseksi
tosiasiallisesta tilanteesta ja työn jatkamismahdollisuuksista.

1. Urakkasopimuksen purku YSE 55 §:n nojalla lähettämälle kon-
kurssipesän hoitajalle tätä koskeva kirje. Purkamisen jäl-
keen on rakennuttajalla tai takaaajalla, jos työtä jatketaan
tämän toimesta, oikeus välittömästi ottaa työmaa haltuunsa.
2. Ilmoitus takaaajalle sopimuksen purkamisesta ja samalla tie-
dustelu, käyttäkö takaaaja YSE 62 §:n mukaista etuoikeut-
taan saattaa rakennussuoritus itse loppuun.

3. YSE 58 §:n mukaisen katselmuksen järjestäminen. Katselmus tulee aloittaa mahdollisimman nopeasti purkamisen jälkeen, mieluiten jo samana päivänä. Katselmuksessa otetaan työmaa virallisesti useimmiten rakennuttajan haltuun ja todetaan työn valmiusaste. Katselmukseen on syytä kutsua rakennuttajan edustajan lisäksi ainakin pesänhoitaja, takaajan edustaja, TVH:n oikeustoimiston edustaja ja usein myös työntekijäin edustaja.
4. Toimeksianto TVH:n oikeustoimistolle urakkasopimukseen perustuvan saatavan valvomiseksi konkurssissa sekä vakuuden perimiseksi takaajalta.
5. Toimenpiteet keskeneräisen työn loppuunsaattamiseksi. Ellei työtä jatketa omalla työllä tai suoraan takaajan toimesta, järjestetään tarjouskysely, jonka perusteella solmitaan uusi urakkasopimus.
6. Arvioinnin teko rakennuttajalle sopimuksen purkamisesta aiheutuvista lisäkustannuksista (YSE 58 §). Perusteina voidaan käyttää mm. kohdassa 3 mainitun katselmuksen pöytäkirjaa ja kohdassa 5 mainittua tarjouskyselyä. Arvio lisäkustannuksista ilmoitetaan saatavan valvomiseksi TVH:n oikeustoimistolle.
7. Ilmoitetaan pesänhoitajalle rakennustyön loppuunsaattamisesta ja tästä aiheutuvista kustannuksista.
8. Työn valmistuttua YSE 58 § mukaisen rakennuttajan loppuselvityksen laatiminen. Loppuselvityksestä tulee käydä ilmi, mitä työ kustannuksineen ja vahinkoineen on tullut rakennuttajalle maksamaan. Loppuselvitys toimitetaan tiedoksi TVH:n oikeustoimistolle, takaajalle ja pesänhoitajalle.

6.5 TVH:n osuus urakoiden valvonnassa

Kuten edellä kohdassa 6.1 Yleistä on ilmoitettu, kuuluu urakoiden valvonta käytännössä tie- ja vesirakennuspiireille. TVH:n asianomaiset yksiköt antavat tarvittaessa piireille konsulttiluonteista apua. TVH:ssa ratkaistavana olleiden tienrakennuksen ja sillanrakennuksen kokonaisurakoiden, sillanrakennuksen erikoistöiden ja TVH:n allekirjoittamien vesitieurakoiden työmaakokouksista ja katselmuksista tulee piirien etukäteen ilmoit-

taa TVH:n ao. toimistolle. Lisäksi niiden TVH:n allekirjoittamien urakoiden osalta, joista loppukatselmus pidetään piirin toimesta, tulee loppukatselmukseen liittyvät asiakirjat toimittaa TVH:lle urakan hyväksymistä varten. Tällöin on kiinnitettävä erityistä huomiota YSE 49 §:n aikamääräyksiin.

Urakoitsijoiden tilan seuraamiseksi ja TVH:ssa pidettävien urakoitsijaluetteloiden ajantasalla pitämiseksi tulee piirin kahden viikon kuluessa kunkin rakennuskauden päättymisestä lähettää TVH:n tienrakennustoimistoon liitteen n:o 8 mukaisella lomakkeella urakoitsijaa koskeva arvostelu. Arvostelu koskee sellaista urakoitsijaa, jonka urakka on suoritettu loppuun päättyneen rakennuskauden aikana. Tietoja kerätään niistä urakoitsijoista, joiden katsotaan toimivan useamman kuin yhden piirin alueella (kuuluvat urakoitsijarekisteriin). Jos em. lomakkeen jostakin arvostelukohdasta annetaan arvosteluksi huono tai tyydyttävä, tulisi asiasta esittää lyhyt perustelu.

7 ERÄITÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ

7.1 Esteellisyys

UrakkaA:n 18 §:ssä annetaan määräykset henkilön esteellisyydestä käsitellä urakkatarjousta, urakkasopimusta tai sen tulkin-
taa koskevaa asiaa. Samat esteellisyysmääräykset koskevat myös
urakan valvojaksi tai katselmusmieheksi määrättävää henkilöä.

Määräysten mukaan henkilö on esteellinen edellä lueteltuihin
tehtäviin, jos tarjouksen tekijänä tai valtion sopimuspuolena
on hänen

- puolisonsa
- lapsensa, otto- tai kasvattilapsensa
- vanhempansa tai puolisonsa vanhempi, sisaruksensa tai
tämän lapsi tai puoliso
- yhteisö tai laitos, jonka hallitukseen tai hallin-
toon ao. henkilö kuuluu
- yhteisö, josta ao. henkilöllä tai häneen edellä
mainitussa sukulaisuus- tai lankoussuhteessa ole-
valla henkilöllä on tuntuva etua
- yrittäjä, jolta ao. henkilö saa palkkaa.

Lähtökohtana voidaan pitää sitä, että ao. henkilö itse on ensi-
kädessä velvollinen edellä mainitun tilanteen ilmaantua saat-
tamaan asian esimiehensä tai delegoinnin antajan tiedoksi. Myös
esimiesasemassa oleva on luonnollisesti velvollinen ottamaan
alaisiinsa nähden huomioon edellä luetellut esteellisyyssään-
nöt ja lisäksi hänelle voidaan katsoa olevan kohtuullisessa
määrin omatoimista selvilleottamisvelvollisuutta.

7.2 Vankityövoiman käyttö urakoissa

Myös ns. vankityömaiden töiden toteuttaminen taloudellisesti
ja teknillisesti edullisimmalla tavalla saattaa edellyttää ura-
kointimenettelyn käyttöä. Jotta kaikille työntekijöille voitai-
siin tällöin järjestää kunnollista työtä, tulee työ- ja vanki-
siirtoloissa sekä työleireillä olevia työntekijöitä edellyttää
tarpeellisessa määrin käytettäväksi myöskin urakoitsijan työs-
sä.

Jos vankityövoimaa edellytetään käytettävän urakoitsijan työs-
sä, tulee urakkaohjelmaan sisällyttää jäljempänä mainitut oi-
keusministeriön vankeinhoito-osaston asettamat ehdot. Näihin
työvoiman käyttöä koskeviin määräyksiin tulee viitata myös it-
se urakkasopimuksessa:

1. käytettävän vankityövoiman määrä
2. maininta, että siirtolan henkilökunnalla tulee olla oikeus järjestyksen pidollisessa mielessä tarkastaa urakoitavia työkohteita
3. urakoitsijalla ei ole oikeutta poistaa vankityövoimaa työmaalta ilman rakennuttajan lupaa
4. ns. ILO - pykälän lisäksi on urakoitsija velvoitettava noudattamaan muita oikeusministeriön ja tie- ja vesirakennushallituksen väliseen sopimukseen perustuvia ehtoja.

Vankityövoiman sijoituksesta urakkatyömailla tulee tie- ja vesirakennuspiirin huolehtia samalla tavalla kuin muillakin vankityömailla. Rakennuttajan tulee valvoa erityisesti sitä, että urakoitsija kiinnittää riittävästi huomiota työmaan järjestyksen pitoon. Toisaalta on muistettava, että työleirien työntekijät ovat TVL:n kannalta katsottuna vapaita, vaikka heihin tulisi soveltaa edellä esitettyjä ohjeita.

Vankityövoiman käyttö aiheuttaa TVL:lle myös sellaisia kustannuksia, joita ei vapaan työvoiman käytössä esiinny. Toisaalta urakoitsija vankityövoimaa käyttäessään, ei ole velvollinen suorittamaan eräitä sellaisia sosiaali- ym. maksuja, jotka hänen tulee suorittaa vapaata työvoimaa käyttäessään. Tämän vuoksi TVH pitää tarkoituksenmukaisena, että urakoitsija osallistuu edellä mainittujen laitokselle aiheutuvien lisäkulojen korvaukseen, kuitenkin siten, ettei urakoitsijalle tule aiheutua vankityövoiman käytöstä suurempia kustannuksia kuin vapaan työvoiman käytöstä. Tämän vuoksi tulee tarjouspyyntöasiakirjoihin ja urakkasopimukseen sisällyttää urakoissa, joissa urakoitsijan edellytetään käyttävän työ- tai vankisiirtolatyövoimaa ehto, jossa urakoitsija velvoitetaan suorittamaan TVL:lle 20 %:n suuruinen korvaus vankityövoimalle maksamistaan palkoista lasketuna. Edellä oleva ehto ei koske työleirityövoimaa. Näin perityt maksut tulee tulouttaa satunnaisiin tuloihin.

7.3 Kaluston vuokraus urakoitsijalle

TVL:n omistaman kaluston vuokrauksessa urakoitsijan käyttöön tulee noudattaa soveltuvin osin voimassa olevia, TVH:n asiasta antamia, ohjeita. Tällä hetkellä voimassa olevan ohjeen, "vieraiden töiden käsittely laskentajärjestelmässä sekä vieraiden töiden laskutusperusteet" (Ti-575/4.6.1976), mukaan tulee laskutusperusteina kaluston vuokrauksessa käyttää konepankin ilmoittamia vuokrahintoja. Laskutusperusteet ja muut kaluston vuokraamiseen liittyvät ehdot tulee ilmoittaa urakkaohjelmassa.

Työmaarakennusten vuokrauksessa tulee noudattaa seuraavia ehtoja:

- urakoitsija kustantaa kuljetukset työmaalle ja sieltä takaisin
- urakoitsija huolehtii vuokra-ajan kuluessa kalustoon tulleiden vikojen korjauksesta ja korvaa kaluston kärsimät vauriot luonnollisesta kulumisesta aiheutuneita vikoja lukuunottamatta
- urakoitsijan on palovakuutettava työmaarakennukset täydestä arvosta. Kts. YSE 4 §
- työmaarakennukset vuokrataan ilman vuodevaatteita normaalkalustolla varustettuina.

Ulkopuoliselle vuokrattavan vuodepaikan hinnan määrittelee TVH:n henkilöstötoimisto. Kirjeen n:o H-396/23.3.1977 mukaan vuodepaikan hinta on 10 mk/d vanhoissa ja 12 mk/d uusissa rakennuksissa.

7.4 Kustannustason muuttumisen vaikutus urakkaan

7.4.1 Indeksisidonnaisuus

Lain indeksiehdon käytön rajoittamisesta (262/74) sekä valtioneuvoston sen nojalla antaman päätöksen rakennusurakkasopimuksissa käytettävistä indeksiehdoista (302/74) nojalla saadaan indeksiehto ottaa urakkasopimukseen, jonka sopimuksen mukainen urakka-aika on yli 12 kk. Edellä mainittuun lakiin ja päätökseen on tehty niiden voimassaoloa koskeva muutos lailla 25/77 ja valtioneuvoston päätöksellä 61/77 siten, että urakkasopimus, johon indeksiehto aiotaan sisällyttää, tulee olla tehty viimeistään 31.12.1978. Päätöksessä 61/77 on lisäksi otettu käyttöön uusi rakennuskustannusindeksi (1973=100).

Sovellettaessa indeksisidonnaisuutta em. säädösten nojalla tu-

lee tie- ja vesirakennuspiirin noudattaa seuraavia ohjeita:

Urakkaohjelman kustannustason muutoksia käsittelevään kohtaan tulee sisällyttää tarpeellisilta osin seuraavat määräykset:

"Maa- ja vesirakennustyöt:

Urakkahinta on sidottu tilastokeskuksen julkaisemaan tienrakennuskustannusindeksiin (1972=100) osaindeksiin E Kokonaisindeksi ilman kohtia työpalkat ja yleiskulut."

"Sillanrakennustyöt tai talonrakennustyötä koskevat rakennusteknilliset työt:

Urakkahinta on sidottu tilastokeskuksen julkaisemaan rakennuskustannusindeksiin (1973=100) osaindeksiin I K Rakennusteknillisten töiden tarvikkeet."

Edellä mainittujen indeksien käytöstä tulee urakkaohjelmassa antaa lisäksi seuraavat ohjeet:

"Indeksiehtoa sovellettaessa urakkahinnasta vähennetään palkkauskustannusten osuutena 25 %, jonka jälkeen urakkahintaa tarkistettaessa indeksin muutoksesta otetaan huomioon kaksikolmasosaa (2/3).

Perusindeksinä käytetään sen kuukauden, jonka aikana urakkatarjousten jättöaika päättyy, indeksilukua ja tarkistusindeksinä maksuerään oikeuttavan työn tai työvaiheen valmistumiskuukauden indeksilukua.

Lisä- ja muutostöitä, joiden hinnat sovitaan tarjouksesta poikkeavaan kustannustasoon työaikana ei sisällytetä indeksisidonnaisuuden piiriin."

Koska edellä esitetty indeksin soveltamissääntö on osittain ristiriitainen yleisten sopimusehtojen 27 §:n kanssa, tulee sekä urakkaohjelman ao. kohtaan että urakkasopimuksen 3 §:n 2 momenttiin sisällyttää seuraava maininta:

"Indeksisidonnaisuutta koskevien ehtojen osalta noudetaan ensisijaisesti urakkaohjelman määräyksiä."

Maa- ja vesirakennusalan kokonaisurakat voidaan sitoa kaikkien

töiden osalta tienrakennuskustannusindeksin osaindeksiin E, tai niihin kuuluvat erikoistyöt, kuten sillanrakennustyöt tai muutkin päätöksen (61/77) 3 § 1 momentin mukaiset erikoistyökoko-
naisuudet, erikseen vastaaviin päätöksen 3 § 1 momentissa mainittuihin osaindekseihin. Urakoitsijan on tällöin urakkatarjous-
sessaan selvitettävä (määräys urakkaohjelmaan) urakkahinnan
jakautuminen kysymykseen tuleviin 3 § 1 momentin mukaisiin
osiin. Jos osaindeksejä käytetään, on ao. urakkahinnasta vähen-
nettävinä palkkakustannusten osuuksina käytettävä valtioneuvos-
ton päätöksessä säädettyjä määriä.

Siltatöitä koskevaa indeksisäännöstä voidaan soveltaa muihin-
kin vastaavanlaatuisiin teräsbetonirakenteisiin kuten sulkulaitteisiin, laiturirakenteisiin tms. Jos terässillan tms. erikoisrakenteen urakkahinta on tarkoituksenmukaisempaa sitoa johonkin muuhun kuin päätöksessä (302/74) tarkoitettuihin indekseihin, on siihen lain (262/74) 4 § 2 momentin mukaisesti hankittava kussakin tapauksessa erikseen valtiovarainministeriön lupa.

Kussakin tapauksessa noudatetaan urakkaohjelman ao. kohdan laatimisessa em. päätöksen 3, 4 ja 5 §:ien määräyksiä käyttäen soveltuvien osien mallina edellä esitettyä urakkaohjelmatekstiä.

Urakka-aikaa ei tarkoituksellisesti saa sovittaa liian pitkäksi indeksisidonnaisuuden saamiseksi sopimukseen. Jos näin voidaan päätellä menetellyn, joudutaan tapauksessa soveltamaan em. lain (262/74) 7 §:n mitättömyyssäännöksiä.

Indeksiehdon käyttöä koskevissa tulkintatapauksissa kehoitetaan tie- ja vesirakennuspiirejä kääntymään tie- ja vesirakennushallituksen ao. osaston puoleen.

7.4.2 Liikevaihtoveron muuttuminen

TVH:n esityksestä liikenneministeriö on kirjeellään n:o 1838/14/72/27.11.1972 oikeuttanut TVH:n sisällyttämään urakkatarjouspyyntöasiakirjoihin ja niiden perusteella tehtäviin urakkasopimuksiin seuraavan sisältöisen liikevaihtoverotusta koskevan ehdon:

Jos Suomen liikevaihtoverotusta koskevia säännöksiä urakatarjouksen antamisen jälkeen on muutettu siten, että sopimuksessa tarkoitettujen tavaroiden myynnistä sekä työ- ja muiden palvelussuoritusten tekemisestä on suoritettava liikevaihtoveroa muutettujen säännösten mukaan, on tässä sopimuksessa sovittuja hintoja korotettava tai alennettava sen mukaan kuin suoritettavan liikevaihtoveron määrä muuttuu.

Edellä oleva ehto on yleensä jo valmiina TVL:n käyttämien urakkaohjelmien yleisissä osissa. Kalkkiin työkohtaisesti laadittaviin urakkaohjelmiin se tulee lisätä kustannustason muutoksia käsittelevään kohtaan. Ehdon soveltamisesta antaa TVH kussakin tapauksessa erikseen soveltamishojheet.

7.5 Kuorma-autokuljetukset urakoissa

7.5.1 Yleistä

Varsinkin maarakennusalan töissä muodostavat erilaiset kuljetukset varsin huomattavan osan. Urakoihin sisältyvissä kuorma-autokuljetuksissa tulee pääpiirteissään noudattaa samaa, lainsäädäntöteitse rajoitettua menettelyä kuin TVL:n omista töistäkin. TVL:n urakanvalvontahenkilöstöä ei voida pitää suoranaisesti valvontavelvollisina jäljempänä käsiteltyjen liikennelupa-asioiden tai kuormasuuruuksien suhteen. Valvontaa hoitavat henkilöt eivät saa kuitenkaan salata tietoonsa tavalla tai toisella tulleita urakoitsijan rikkomuksia, vaan niihin tulee työmaalla puuttua.

7.5.2 Kuorma-autokuljetukset ns. suljetulla alueella

Ammattimainen moottoriajoneuvoliikenne on tieliikennelain 5 §:n mukaisesti luvanvaraista. Tarkemmat säännökset ammattimaisen moottoriajoneuvoliikenteen harjoittamisesta sisältyvät asetukseen ammattimaisesta moottoriajoneuvoliikenteestä (646/70). Edellä luetellut säädökset koskevat kuitenkin vain tieliikennelaissa tarkoitettua tiellä harjoitettavaa ammattimaista liikennettä, joten ns. suljettujen alueiden (esim. muulta liikenteeltä suljettu työmaa) kuljetukset jäävät em. lainsäädännön ulkopuolelle. Tällöinkin tulee muistaa, että rekisteröimättö-

mien kuorma-autojen käyttö TVL:n työmailla on kielletty. Tämän vuoksi sellaisen urakan, jossa kuljetukset suljetulla alueella voivat tulla kysymykseen, urakkaohjelmaan tulee sisältyä seuraava määräys:

Kaikkien työhön käytettävien kuorma-autojen on oltava rekisteröityjä lukuunottamatta sellaisia kuorma-autoja, joita suuruuden takia ei voida ilman muuta rekisteröidä. Viimeksi mainitun kaluston liikkuminen rekisteröimättömänä on sallittua yleiseltä liikenteeltä suljetuilla alueilla. Alueen sulkemisesta on huolehdittava tarpeellisin liikennemerkkein. Jos rekisteröimättömien kuorma-autojen ajoreitti risteää tai kulkee pitkin tieliikennelain 1 §:ssä mainittua yleiselle liikenteelle tarkoitettua tai yleisesti liikenteeseen käytettyä tietä tai aluetta, jollainen siis voi olla myös yksityinen tie, on oltava erillinen käyttö lupa liikenneministeriöltä.

7.5.3 Kuljetusten sopimusehtojen ja taksojen noudattaminen urakoissa

Laitoksen kuorma-autokuljetusten sopimusehtoja ja taksoja käsitellään pysyväisluonteisessa TVL:n kuljetusmaksuneuvottelukunnassa. Voimassa olevia sopimusehtoja ja kuljetusten hintatasoa tulisi soveltuvin osin noudattaa myös urakkatöissä. Tämän vuoksi tulee urakkatarjouspyyntöasiakirjoissa aina esiintuoda toimikunnan voimassa olevan mietinnön mukaiset keskimääräiset taksat soveltuvin osin sekä yksikköhinnoilla että aika- ja yhdistetyllä taksalla suoritettavista kuljetuksista niissä tapauksissa, joissa urakkatyöhön tulee sisältymään ammattimaisella kuorma-autolla suoritettavia kuljetuksia. Jos urakkatarjouksia käsiteltäessä tarjousasiakirjoista selvästi ilmenee, että tarjoushinta kuorma-autoilla suoritettavien kuljetusten osalta on niin alhainen käytössä oleviin kuljetusmaksuihin verrattuna, ettei näitä kuljetuksia voida tarjotuilla hinnoilla sopimuksen mukaisesti suorittaa, tulee tätä seikkaa voida käyttää perusteena tarjouksen hylkäämiseen siinä tapauksessa, että urakoitsijan tarkoituksena on käyttää työhön yksityisiä ammattimaisia kuorma-autoilijoita.

7.5.4 Ammattimaisen liikenteen käsite urakkatyössä

Ammattimaiseksi liikenteeksi ei lueta oman tavaran kuljettamista tavaran omistajan omistuksessa olevalla moottoriajoneuvolla. Ammattimaiseksi moottoriajoneuvoliikenteeksi ei myöskään yleensä katsota yritystoiminnan harjoittajan omistamallaan tai hallinnassaan olevalla kalustolla suorittamia kuljetuksia silloin, kun kuljetukset kuuluvat liitännäisenä osana hänen harjoittamaansa muuhun yritystoimintaan. Asian ratkaisee siten se, onko ko. toiminnan pääpaino katsottava olevan kuljetusten järjestämisessä. Siitä, milloin toiminnan pääpaino on katsottava olevan muulla toiminnalla ja kuljetus vain siihen liittyvä liitännäinen osa, on liikenneministeriö kirjellään n:o 467/770-76/5.2.1976 antanut oman tulkintaohjeensa. Sen mukaan kuljetuksen tulee olla toimintakokonaisuuteen ja sen tarkoitukseen kiinteästi liittyvä osatoiminta eikä kuljetustoiminnan osuus koko toiminnasta saa ylittää 30 %.

TVL:n toiminnassa varsin yleisten kivilaineksen toimitussopimusten osalta yrittäjät usein vetoavat siihen, että kyseessä on oman tavaran kuljettaminen, joten liikennelupaa ei näinollen tarvita. Edellä mainitun liikenneministeriön kirjeen perusteella asia onkin näin silloin, kun kuljetuksen suorittaja omistaa sorakuopan, josta ajo tapahtuu. Tilanteeseen, jossa ajo tapahtuu omasta sorakuopasta, ovat rinnastettavissa myös ne tapaukset, joissa on kysymyksessä vuokrattu alue silloin, kun vuokrasopimus on tehty pitkäaikaisena maan käyttöoikeutta rajoittamatta. Sen sijaan tapauksia, joissa vuokrasopimus suo vuokramiehelle vain oikeuden ottaa alueelta kuutioittain soraa määrättyä kuukausittain jälkikäteen suoritettavaa kuutiomaksua vastaan tai joissa kuljetuksen suorittaja ennen kuljetusta yksittäisin autokuormin ostaa kuljetettavan tavaran sitä mukaa kun kuljetustilauksia tulee, voidaan pitää liikennelupasäädösten kiertämisyrityksinä.

Se, että jokin rakennustyö sisältää esimerkiksi yli 30 % ammattimaisen kuorma-autoliikenteen piiriin kuuluvia kuljetuksia, ei sinällään estä antamasta tällaista työtä urakalla tehtäväksi, sillä urakoitsijan velvollisuutena on järjestää kuljetuksensa säädösten edellyttämällä tavalla. Monissa urakoissa

kuljetusten jättäminen rakennuttajan järjestettäväksi saattaa aiheuttaa vaikeita vastuunjakokysymyksiä. Tällaisessa tapauksessa tulee urakkaohjelmassa aina selvästi ilmoittaa, millaisen urakoitsijan työn suoritusta koskevien määräysten puitteissa erilaiset vastuukysymykset ratkaistaan. Pelkistä kuljetusten yksikköhinnoista tai aika-, yhdistetystä- ja kunnossapidon erikoistaksasta ei tule pyytää tarjouksia, vaan korvausperusteena tulee käyttää neuvottelukunnan ehdottamia kuljetusmaksuja.

7.5.5 Kuormasuuruudet

Urakoihin sisältyvissä kuorma-autokuljetuksissa tulee luonnollisesti noudattaa säädettyjä kuormasuuruuksia. Suljetulla alueella kuljetuksia suoritettaessa ei tieliikennelainsäädäntö ole voimassa. Tästä huolimatta suoraan TVL:n palveluksessa olevien kuorma-autojen osalta noudatetaan tielainsäädännön mukaisia kuormasuuruuksia. Käytännössä urakoitsijoiden on kuitenkin sallittu tästä poiketa. Tällöin kuormasuuruutta koskevana rajoituksena voidaan pitää pelkästään työturvallisuuslain 30 §:n ilmaisemaa periaatetta siitä, ettei konetta tai laitetta saa kuormittaa yli sen rakenteellisen lujuuden niin, että tämän johdosta aiheutuu vaaraa.

Ylisuurten kuljetusten suorittamiselle yleisesti liikennöidyillä teillä on urakoitsijan aina hankittava lupa tie- ja vesirakennuspiiriltä tai kuljetuksen tapahtuessa useamman piirin alueella TVH:lta. Lisäksi lupa tulee hankkia niiden kaupunkien ja kauppaloiden maistraateilta tai järjestysosastoilta, joiden alueella kuljetus tapahtuu.

TVL : N YLEINEN URAKKASOPIMUSASIAKIRJAKAAVIO

URAKKASOPIMUS

MAA- JA VESIRAK: LM:N 3.2.75 VAHVISTAMA
TALONRAKENNUS : VM:N 11.2.75 VAHVISTAMA

YLEISET SOPIMUSEHDOT VALTION RAKENNUSTÖITÄ VAR-
TEN, LM:N 18.12.74 VAHVISTAMA

TARJOUSPYYNTÖ JA ENNEN TARJOUKSEN JÄTTÄMISTÄ AN-
NETUT KIRJALLISET LISÄSELVITYKSET

URAKKAOHJELMA

YLEINEN OSA   TYÖKOHTAINEN OSA   MAKSU- JA MITT. PERUSTEET

TYÖKOHTAISET TYÖSELITYKSET

TIENRAKENNUSTYÖT   SILLANRAKENNUSTYÖT   ERIKOISTYÖT

SOPIMUSPIIRUSTUKSET

YLEISET TYÖSELITYKSET

TIENRAKENNUSTYÖT   SILLANRAKENNUSTYÖT   ERIKOISTYÖT

TARJOUS

TARJOUSKIRJE   HINNOITETTU MASSA- JA   MUUTOSTÖIDEN
YKSIKÖHINTALUETTELO   YKSIKÖHINTALUETTELO

TIENRAKENNUSTÖIDEN URAKKASOPIMUSASIAKIRJAT

1. Urakkasopimus		LM/3.2.1975(lomake)
2. Yleiset sopimusehdot valtion rakennustöitä varten		LM/18.12.1974
3. Tarjouspyyntö ja ennen tarjouksen jättämistä annetut lisäselvityskirjeet		TVH 731598 (malli)
4. Urakkaohjelma		
- Luku 1 A Yleinen osa		TVH 732451
- Luku 1 B Työkohtainen osa		TVH 732452 (laatimisohe)
1 B:n liitteenä Arvonvähennysten laskemisperusteita		
- Luku 2 Maksu- ja mittausperusteet		TVH 732453
(Urakkaohjelmassa voidaan lisäksi ilmoittaa urakassa noudatettaviksi asiakirjoiksi mm. eräitä valtioneuvoston tai ministeriön antamia määräyksiä. Kts. TVH 732452)		
5. Työkohtaiset työselitykset		
- Tienrakennustyöt		
- Sillanrakennustyöt		
6. Sopimuspiirustukset		
7. Yleiset työselitykset		
Tienrakennustyöt yleinen työselitys		
- Yhteiset työt	1100-9300	TVH 732454
- Alustavat työt	1100	TVH 732455
- Vahvistustyöt	1200	TVH 732456
- Ojitus- ja putkitustyöt	1300	TVH 732457
- Kallionleikkaus- ja pengerrustyöt	1400	TVH 732458
- Maanleikkaus- ja pengerristyöt	1500	TVH 732459
- Päälysrakennetyöt	1600	TVH 732460
Liite: Murskaustyön työselitys		TVH 732809
Liite: Päälystystöiden työselitys		TVH 732802
- Varusteet, laitteet ja viimeistelytyöt	1700	TVH 732461
Liite: Vihertöiden yleinen työselitys		
Sillanrakennustyöt yleinen työselitys		TVH 732465
Muut teknilliset ohjeet		
(Kts. TVH 732452)		

8. Tarjous

- Tarjouskirje TVH 732462 (malli)
- Massa- ja yksikköhintaluettelo TVH 732464 - " -
- Siltatöiden yksikköhintaluettelo TVH 732463 - " -
- Siltatöiden massa- ja yksikköhintaluettelo
(jos silloista pyydetään yksikköhintapohjainen tarjous)

SILLANRAKENNUSTYÖN URAKKASOPIMUSASIAKIRJAT

1. Urakkasopimus	LM/3.2.1975 (lomake)
2. Yleiset sopimusehdot valtion rakennus- töitä varten	LM/18.12.1974
3. Tarjouspyyntö ja ennen tarjouksen jät- täm. annetut kirjall. lisäselvitykset	TVH 732203 (malli)
4. Sillanrakennustöiden urakkaohjelma	
- A Yleinen osa	TVH 732447
- B Työkohtainen osa	TVH 732448 (laati- mishoje)
5. Työkohtaiset työselitykset	
6. Sopimuspiirustukset	
7. Yleiset työselitykset	
- Sillanrakennustyöt yleinen työselitys	TVH 732465
- Muut teknilliset ohjeet	
8. Tarjous	
- Tarjouskirje	TVH 732202 (malli)
- Massa- ja yksikköhintaluettelo (yks.hintaurakoissa)	
- Siltatöiden yksikköhintaluettelo	TVH 732463 - " -

Seuraavissa sillanrakennuksen erikoistöissä käytetään soveltuvin osin edellä mainittuja asiakirjoja sekä alla mainittuja erikoistöiden asiakirjoja ja asiakirjamalleja:

Suurpaalu-urakka

- suurpaalu-töiden urakkaohjelma A. Yleinen osa TVH 732449

Siltaelementtiurakka

- siltaelementtistöiden urakkaohjelma A. Yleinen osa TVH 732200

Siltaelementtien hankintaurakka

- siltaelementtien hankintaurakan urakkaohjelma TVH 732201

Jännitystyö

- jännitystöiden urakkatarjouspyyntökirje TVH 732205 (malli)
- jännitystöiden urakkaohjelma TVH 732206
- jännitystöiden urakkatarjouskirje TVH 732204 (malli)

TIENPÄÄLLYSTYSTYÖN URAKKASOPIMUSASIAKIRJAT

1. Urakkasopimus	LM/3.2.1975 (malli)
2. Yleiset sopimusehdot valtion rakennus- töitä varten	LM/18.12.1974
3. Tarjouspyyntö ja ennen tarjousten jät- tämistä annetut kirjall. lisäselvityk- set	Tarjouspyyntö- kirjemalli
4. Tienpäällystysurakan urakkaohjelma - Työkohtainen osa - Yleinen osa	TVH 731461
5. Työkohtainen työselitys	
6. Sopimuspiirustukset	
7. Yleiset työselitykset Päällystystöiden työselitys Valvonta- ja työsuojeluohjeet	TVH 732802
- Asfalttiaseman ympäristönsuojelu	TVH 732794
- Murskaustyon valvontaohjeet	TVH 732810
- Päällystystyön valvontaohjeet	TVH 732815
- Tietyömaiden liikenteenjärjestely	TVH 732341
- TVL:n työsuojeluohjeet Päällystystyöt	TVH 732798
Asfalttipäällystenormit	RIL 91
8. Tarjous	

MURSKAUSTYÖN URAKKASOPIMUSASIAKIRJAT

1. Urakkasopimus	LM/3.2.1975 (malli)
2. Yleiset sopimusehdot valtion rakennus- töitä varten	
3. Tarjouspyyntökirje ja ennen tarjouksen jättämistä annetut kirjall. lisäselvitykset	
4. Murskaustyon urakkaohjelma - Työkohtainen osa - Yleinen osa	TVH 731460
5. Työkohtainen työselitys	
6. Sopimuspiirustukset	
7. Yleiset työselitykset Murskaustyon työselitys	TVH 732809

Valvonta- ja työsuojeluohjeet

- Murskausaseman ympäristönsuojelu TVH 732799
- Murskaustyön valvontaohjeet TVH 732810
- TVL:n työsuojeluohjeet Murskaustyöt TVH 732717
- Tietyömaiden liikenteenjärjestely TVH 732341
- Sora- ja täytemaakuoppien työturvallisuusohjeet TVH 731438

8. Tarjous

PÄÄLLYSTEEN KORJAUSTYÖN URAKKASOPIMUSASIAKIRJAT

1. Urakkasopimus LM/3.2.1975 (malli)
2. Yleiset sopimusehdot valtion rakennustöitä varten LM/18.12.1974
3. Tarjouspyyntö ja ennen tarjouksen jättäm. annetut kirjall. lisäselvitykset
4. Korjaustyöurakan urakkaohjelma
  - Työkohtainen osa
  - Yleinen osa TVH 731463
5. Työkohtainen työselitys
6. Sopimuspiirustukset
7. Yleiset työselitykset
  - Tiepäällysteiden korjausohjeet TVH 732854
  - Päällystystöiden työselitys TVH 732802
  - Valvonta- ja työsuojeluohjeet
  - Asfalttiaseman ympäristönsuojelu TVH 732794
  - Murskaustyön valvontaohjeet TVH 732810
  - Päällystystyön valvontaohjeet TVH 732815
  - Tietyömaiden liikenteen järjestely TVH 732341
  - TVL:n työsuojeluohjeet Päällystystyöt TVH 732798
  - Asfalttipäällystenormit RIL 91
8. Tarjous

MAABETONITYÖN URAKKASOPIMUSASIAKIRJAT

1. Urakkasopimus LM/3.2.1975 (malli)
2. Yleiset sopimusehdot valtion rakennustöitä varten LM/18.12.1974

3. Tarjouspyyntö ja ennen tarjouksen
jättäm. annetut kirjall. lisäselv.
4. Maabetoniurakan urakkaohjelma
- Työkohtainen osa
- Yleinen osa TVH 731462
5. Työkohtainen työselitys
6. Sopimuspiirustukset
7. Yleiset työselitykset
Maabetonitöiden työselitys TVH 731464
Valvonta- ja työsuojeluohjeet
- Asfalttiaseman ympäristönsuojelu TVH 732794
- Murskaustyön valvontaohjeet TVH 732810
- Laadunvalvontaohjeet, alusrakenne
ja päällysrakenteen sitomaton osa TVH 732816
- Tietyömaiden liikenteen järjestely TVH 732341
- TVL:n työsuojeluohjeet Päällystystyöt TVH 732798
- " " Murskaustyöt TVH 732717
- Stabiilointiohjeet Kalkki- ja sement-
tistabilointi TVH 732614
8. Tarjous

VESITIEURAKAN URAKKASOPIMUSASIAKIRJAT

1. Urakkasopimus	Työkohtaisesti laadittu (vesitieosastolla tehtävät urakat), LM:n 3.2.1975 vahvist. lomake (piirissä teht. urakat)
2. Yleiset sopimusehdot valtion rakennus- töitä varten	LM/18.12.1974
3. Tarjouspyyntö ja ennen tarjouksen jättämistä annetut kirjall. lisäselvitykset	
4. Urakkaohjelma	
5. Työkohtaiset työselitykset	
6. Sopimuspiirustukset	
7. Tutkimustiedot	
8. Yleiset työselitykset - työssä tarvittavat yleiset työselitykset tai muut teknilliset ohjeet	
9. Tarjous	
10. Informaatioaineisto - työolosuhteita koskevat tilastotiedot	Rakennuttajaa sitomattomia

TALONRAKENNUSURAKAN URAKKASOPIMUSASIAKIRJAT

1. Urakkasopimus VM/11.2.1975 (lomake)
2. Yleiset sopimusehdot valtion rakennustöitä varten LM/18.12.1974
3. Tarjouspyyntö ja ennen tarjouksen jättämistä annetut kirjalliset lisäselvitykset
4. Urakkaohjelma
5. Työkohtaiset työselitykset
6. Sopimuspiirustukset
7. Yleiset työselitykset
  - työssä tarvittavat yleiset työselitykset tai muut teknilliset ohjeet
8. Tarjous
  - tarjouskirje
  - muutostöiden yksikköhintaluettelo
  - maksueräluettelo

SÄHKÖTEKNILLISTEN TÖIDEN URAKAN URAKKASOPIMUSASIAKIRJAT

1. Urakkasopimus
2. Yleiset sopimusehdot valtion rakennustöitä varten LM/18.12.1974
3. Tarjouspyyntö ja ennen tarjouksen jättämistä annetut kirjalliset lisäselvitykset
4. Urakkaohjelma
5. Työkohtainen työselitys
  - sähkötyöselitys
6. Sopimuspiirustukset
7. Yleiset työselitykset
  - työssä tarvittavat yleiset työselitykset tai muut teknilliset ohjeet
8. Tarjous

Periaatteessa samanlaiset sopimusasiakirjat ovat käytössä myös LVI-urakassa. LVI-urakka-asiakirjoihin liitetään myös pääurakan rakennustyöselitykset.

KESTOMERKINTÄURAKAN URAKKASOPIMUSASIAKIRJAT

1. Urakkasopimus	LM/3.2.1975 (lomake)
2. Yleiset sopimusehdot valtion rakennustöitä varten	LM/18.12.1974
3. Tarjouspyyntö ja ennen tarjouksen jättämistä annetut kirjalliset lisäselvitykset	Tarjouspyyntökirje-malli
4. Urakkaohjelma	
- A työkohtainen osa	työkohtaisesti täyden- nettävä lomake
- B yleinen osa	vakiosisältöinen moniste
5. Työkohtainen työselitys	
6. Sopimuspiirustukset	
7. Yleiset työselitykset	
- kestoperätyön työselitys	moniste
- tarvittavat muut teknilliset ohjeet	
8. Tarjous	yksikköhintaluettelon malli

URAKOITSIJAN ARVOSTELU

Urakoitsijan nimi: _____

Urakan laatu: _____

Urakka-aika: _____

Urakkasumma: _____

Urakoitsijan	huono	tyydyttävä	hyvä
1) luotettavuus	☐	☐	☐
2) vakavaraisuus	☐	☐	☐
3) ammattitaito	☐	☐	☐
4) konekaluston kunto	☐	☐	☐
5) ja rakennuttajan välinen yhteistyö	☐	☐	☐

Lisäselvityksiä urakoitsijan

1) luotettavuudesta _____

2) vakavaraisuudesta _____

3) ammattitaidosta _____

4) konekaluston kunnosta _____

5) ja rakennuttajan välisestä yhteistyöstä _____

Muutosehdotukset urakoitsijarekisteriin _____

_____, _____. ____ .19 _____ ilmoituksen laatija

Lisätietoja voi esittää kääntöpuolella

URAKKATARJOUSTEN KÄSITTELY

TAPAUK	TARJOUSPYYNTÖ TIEDOKSI TVH:LLE	URAKAN RATKAISUN ALISTAMINEN TVH:LLE	ILMOITUS SOPIMUK- SEN TEKEMISESTÄ TVH:LLE	ILMOITUS SOPIMUK- SEN TEKEMISESTÄ TVM:LLE	ILMOITUS SOPIMUK- SEN TEKEMISESTÄ VTV:LLE	LAUSUNTOPYYNTÖ VN:N RAHA-ASIAIN VALIOKUNNALLE
① TALONRAKENNUSURAKAT > 100 000 MK	X	X				
② MUUT URAKAT > 1 000 000 MK	X	X				
③ SILLARAKENNUKSEN ERIK. TYÖTÄ KOSKEVAT URAKAT (ALISTETAAN TARVITAESSA)	X	X				
④ KAIKKI VESITIE- JA PÄÄLLYSTYSURAKAT	X	(X)				
⑤ URAKAT, JOISSA SAHA TARJOAJA ON ETUSIJALLA MYÖS VALTION MUUN VIRASTON TYÖSSÄ, EIKÄ TARJOAJAN SUOR. KYKY RIITÄ TÖIDEN SA- MANAIK. TEKEMISEEN	(X)	X				
⑥ KAIKKI URAKAT > 1 500 000 MK	X	X	X	X	X	
⑦ OSAURAKAT < 1 500 000 MK JA KOKONAISURAKAT < 3 000 000 MK, JOS HALVIN TARJOUS EI JON- DA SOPIMUKSEEN	(X)	(X)	X	(X)	X	
⑧ OSAURAKAT > 1 500 000 MK JA KOKONAISURAKAT > 3 000 000 MK, JOS HALVIN TARJOUS EI JON- DA SOPIMUKSEEN	X	X	X	X	X	X
⑨ KAIKKI URAKAT VALTION TULO- JA MENOARVION SOVELTAMISTA KOSKEVIEN YLEISMÄÄRÄYSTEN KOH- DASSA 4.9 ILMOITETUISSA TAPAUKSISSA (1 - 6)	(X)	X	(X)	(X)	(X)	X

SELITYS: ( ) = JOS EDELLÄ MAINITUISTA KOHDISTA NIIN SEURAA

RAKENNUTTAMISOHJEEN RINNALLA NOUDATETTAVIKSI JÄÄVÄT TVH:N
KIRJEET

- R-1043/21.12.1976: Uusitut painokset murskaustöiden urakka-asiakirjoista käyttöohjeineen tiedoksi piireille
- Rtr-11A/8.2.1977: Päällystöiden teettämishjeet ja urakka-asiakirjat v. 1977 sekä maabetoniurakan urakka-asiakirjat tiedoksi piireille
- Kp-86/28.3.1977: Kestomerkintätyön urakkaohjelmamalli ja työselitys sekä luettelo urakoitsijoista tiedoksi piireille
- R-9A/9.2.1977: Mm. TVM:n kirje n:o 823/29.1.1977 tiedoksi piireille
- R-165/20.2.1976: Urakoitsijarekisteri tiedoksi piireille
- Ta-9/8.3.1977: VM:n kirje n:o TM 5158/1.2.1977 (tulo- ja menoarvion soveltamista koskevat yleismääräykset) tiedoksi piireille
- R-249/24.3.1976: Mm. kotimaisuuden huomioonottamisesta urakoinnissa
- Rtr-859/26.10.1976: Ohjeet päällystysurakan loppukatselmuksen pitämisestä
- H-936/23.3.1977: Ulkopuoliselle vuokrattavan vuodepaikan hinta
- Rtr-174/24.2.1976: Ammattimaista liikennettä koskevien säännösten soveltaminen urakatöissä (LM:n kirje n:o 467/5.2.1976)
- H-1465/9.3.1976: Ohjeita rakennustyömaiden sosiaalitilaohjeiden soveltamisesta mm. urakoissa.

LUETTELO KIRJEISTÄ, JOTKA VOIDAAN POISTAA KÄYTÖSTÄ RAKENNUUTTAMIS-
OHJEEN VOIMAANTULLESSA

- Y-3540/15.7.1961: Valtion rakennustöiden teettämistä urakoitsijoilla koskevat säädökset tiedoksi piireille (385/61, 386/61)
- Tr-1954/30.12.1974: Urakka-asetuksen muutos (860/74) tiedoksi piireille
- Tr-149/21.2.1975: Urakkapäätöksen muutos (985/74), yleiset sopimusehdot ja urakkasopimuskaavake/3.2.1975 sekä näiden aiheuttamat muutokset tienrak.töiden urakka-asiakirjoissa tiedoksi piireille
- Tr-1285/1.7.1974: Tienrakennustöiden uusitut urakka-asiakirjat sekä eräitä urakan valvontaan liittyviä ilmoitusvelvoitteita tiedoksi piireille
- S/R-247/25.6.1975: Silta- ja suurpaalu-urakoiden urakka-ohjelma-asiakirjat tiedoksi piireille
- Tr-3178/1.10.1973: Ohjeita murskausurakoiden ajoittamisesta
- Rtr-153/2.12.1975: Uusittu tienrakennustöiden yleinen työselitys 1100-9300 tiedoksi piireille
- Tr-304/7.4.1975: SI-järjestelmän mukaisiksi tarkistettut työselitysoosat 1200, 1300, 1500, 1600 ja 1700 tiedoksi piireille
- S-2246/8.10.1974: Uusittu sillanrakennustöiden yleinen työselitys tiedoksi piireille
- Tr-695/21.2.1972: Kielletty allekirjoittamasta sopimusta ellei tiepäätöstä ole saatu
- K-2226/11.11.1966: Ruoppaussuunnitelmia ja urakka-asiakirjoja koskevien lausuntojen pyytäminen
- Rtr-291/8.4.1976: Päällystealan neuvottelukunnan laatimat asfalttipäällysteiden korjaustöiden urakka-asiakirjat tiedoksi piireille

- Y-5944/15.8.1972: Ilmoitettu TVH:n osastoille ja erillisille toimistoille urakkatarjousten jättämisaika
- Y-5265/23.9.1969: Ohjeita urakoitsijan valinnasta ja sopimuksen tekemisestä
- R-688 (Rsr-325)/7.9.1976 : Ohjeita Rsr:n alaisen urakoinnin hoitamisesta
- Tr-3611/2.12.1969: TVH:lle lähetettävät asiakirjat, jos urakkaa ei ^{antaa} voida/halvimman tarjouksen tehneelle. Ilmoitus sopimuksen tekemisen jälkeen urakoitsijalle.
- Tr-974/17.3.1971: Tienrakennusurakointia koskevia ohjeita mm alistamisasiakirjat
- Tr-1304/2.7.1974: Urakoiden alistaminen TVH:n ratkaistavaksi, alistusrajat
- Tr-74/27.1.1975: Muistutus 500 000 - 1 000 000 mk:n tienrakennusurakoista TVH:lle lähetettävistä asiakirjoista
- Tr-740/16.3.1962: Aputyövoiman sijoittaminen urakoitsijan suorittamiin töihin
- Tr-3007/16.12.1961: Luottotietojen voimassaoloaika pidennetty maantienrakennus- ja - parantamisurakoiden osalta 3 kk:ksi
- Y-5978/22.10.1969: Ohjeita urakkasopimuksen allekirjoittamisesta
- Y-5300/1.12.1960: Ns. JLO-pykälä tiedoksi piireille
- Y-5556/2.10.1969: Säästöpankkien ja osuuspankkien antamat takaukset
- Y-1504/18.3.1963: TVH:n saatavien valvominen konkurssissa
- M-19/17.1.1962: Epäselvyydet maalajimerkinnoissa ja havainnoissa urakkatöiden yhteydessä
- Rtr-125/26.11.1975: Tienrakennusurakan valvontaohjeet sekä eräitä valvonnassa käytettäviä lomakkeita tiedoksi piireille

- K-88/27.1.1975: Vesitieuran valvontaohjeet tiedoksi piireille
- Tr-4246/16.11.1972: Urakan hyväksymismenettelyssä noudatettavat määräajat
- Y-2126/31.3.1966: Helsingin hovioikeuden päätös piireille tiedoksi ja huomioon otettavaksi
- Tr-2881/9.8.1971: Eräitä urakoitsijan taloudellisen aseman valvontaa koskevia ohjeita
- Tr-4159/14.12.1966: Vankityövoiman käyttö urakoitsijan työssä
- Tr-1811/29.5.1967: Urakoitsijan TVL:lle maksama korvaus käyttäessään vankityövoimaa
- Tr-907/20.5.1974: Urakoiden indeksisidonnaisuus
- Rtr-27B/ 2.2.1977 Urakoiden indeksisidonnaisuus, voimassaolon jatkaminen 31.12.1978 saakka
- Tr-4580/11.12.1972: Liikevaihtoverotuksen muuttumista koskeva ehto urakkasopimuksissa
- R-590/9.8.1976: TVL:n omistaman kaluston vuokraaminen urakoitsijoille
- Tr-396/7.2.1963: Kuorma-autojen kuljetusmaksujen noudattaminen urakoissa
- Tr-864/12.3.1966: Kehotus ilmoittaa voimassaolevat kuljetustaksat tarjouspyyntöasiakirjoissa
- Tr-1074/25.4.1968: Ohjeita kuljetusten järjestämisestä ns. suljetulla alueella
- Rtr-20 B/28.1.1977: Urakkatarjouskirjekuoret tiedoksi piireille
- Tr-791/21.3.1968: Urakkapäätöksestä tehtävä ilmoitus.